

5

Hakimiyet Kurmak, Egemenlik ve Dikta*

M. Arif AKŞİT**

*Kimse bana hakimiyet kuramaz, kurmamalı, ben de kimse üzerine hakimiyet kurmamalıyım yaklaşımı yapılmalıdır.

** Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik uzmanı, emekli,

Toplumda çocukların yetiştirilmesi ve eğitilme süreci olarak anlamı; bir toplantıda çocukların erişkinlerin toplantılarına katılması ve son toparlama işlevinin onlara verilip, daha sonra alim başkan, hoca tarafından özetlenme, açıklanma sürecinin oluşturulmasıdır. Bu şekilde çocuklar etik düşünme ve saygıyı kaynağından öğrenmelidirler.

Bir kişi, bilgi verilir, açıklanır, bundan sonra, hür, bağımsız olarak rızası alınır. Dolayısıyla kimseye zorla iş yaptırılmaz. Her bireyin hakimiyeti kendisinde, sorumluluğu da kendisindedir. Başkası yüklenemez. Çocuklarda ise yaşam hakkı temelinde, karar vermesi net olmadığında aile karar vermelidir. Sadece baba ve anne değil, ortak karar olmalıdır.

Hâkim olmak, dikta yaklaşımı, hiçbir şekilde kabul edilemez olmalı, bir Komisyon, Kanun olarak daha önce tespit edilmiş yaklaşımı reddetmesi ve İnsanlığa karşı suç kavramını dışlaması ile 1960 Darbesini, 1980 Darbesi gibi yargılanmasından kaçırılmaz, hakimiyet, adaletsiz olamaz.

Eğitim en üst düzey akademik bilgi sahibi olmak olsa da, her olgu ve durum özel ve özgündür, bu nedenle peşin biliyorum değil, inceleme ve araştırma yapmak, sonra bilgi sorgulamak ve uyumuna bakmak gereklidir. Eğitimli kişinin yapacağı şey, birey hakkına göre davranmak, buna göre uyum sağlamak, inovasyon içinde olmaktır. Biliyorum diyen aldanır.

Özet

Hakimiyet Kurmak, Egemenlik ve Dikta

Amaç: Egemenlik, Cumhuriyet Sisteminde, halkın seçtiklerinin vekil olması ile oluşan yönetimdir. Hakimiyet kurmak, sevgi ve insanlık boyutuna olmak ve güven, itimat, sorumluluk, paylaşım, sevgi ile dayanma, ilişkilerin sürmesi ve sürekli kalması ile oluşabilir. Tereddüt, kuşkuculuk ile ise kurulan tüm çaba yıkılabilir. Yeniden seçilebilmek için, halktan uzaklaşan tasfiye olur.

27 Mayıs 1960 Darbesi, seçim ile işbaşına gelmiş bir yönetimi, askeri darbe ile değiştirip, meşrutiyetini kaybetmiş sıfatı da vermesi, seçimler ile halktan destek almamasına karşın, vesayet yapısı ile sürdürmüştür. 7248 Sayılı Yasa ile Kurulan Komisyon bu boyutu, ibret olarak ders alınması boyutuna çıkarması, bir daha hakimiyet kurma hevesinin kaldırılması beklenmektedir. Buna karşın bu yaklaşımın oluşmadığı gözlenmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Egemenlik konusunda literatür yayınlar, Yazar M. A. Akşit tarafından yorumlanmıştır. Kaynaklar doğrudan eklenmiştir.

Genel Yaklaşım: Egemenlik, geleneklere göre, karizmatik, halkın seçimi ile yönetime gelen hukuksal boyut ile yaratılış/doğa yasaları gibi bilimsel boyutta olmaktadır. *Hâkimiyet, hakim olmak, kayıtsız şartsız milletindir* denilmesi ile, hukuk, devamlı değişim ve gelişime açık olmasını, şartlara göre oluşturulmasına da olanak sağlamaktadır. Mutlak değil, paylaşımlı, şura yönteminin uygulanması ile ancak halkın desteği sağlanabilmektedir.

Sonuç: Komisyon, seçim ile hukuksal dışında yapılan, 27 Mayıs 1960 Darbesine ibretlik bir yaklaşım yapması, insanlığa karşı işlenmiş suç kapsamına alarak, zaman aşımından kurtarması ile egemenliğin kayıtsız şartsız halkın elinde olduğu vurgusunun yapılması, darbeyi insanlığa karşı suç olduğunun vurgulanması beklenilmektedir.

Yorum: Kanun ile kurulan Komisyonun dikta ve darbelere, başlangıç konumunda olan 27 Mayıs 1960 darbesine, verdiği mesaj, en alt seviyede tazminat verilmesi olmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Egemenlik kayıtsız şartsız halkındır, darbe ve diktalar insanlığa karşı işlenen suç kapsamındadır.

Outline

Dominance, sovereignty and Dictatorship

AIM: The regulation must be dependent to the people election gained the representation of the Country, as meaning of Republican System. For autonomy achieved, being at humanity on love, trust, respect and sharing the responsibility, support, care and serve, for continuing the relations, cooperation. Suspicious, scepticism, may destroyed being together with. 27 May 1960 Scoop destroyed the elected Parliament, and ruled, as indicated the legitimate were destroyed Assembly is changed. They performed, thus, they accused. Tutor regulations is continued, even taken 20% votes. 2748 Law Commission, indicated as the victim of the military coop, aggrieved as such relation, thus, considering as minimal compensation. Expecting to destroy the dominancy by force.

Grounding Aspects: Dominancy is evaluated from M. A. Akşit, by the aid of literatures and other aspects. References are added naturally.

Introduction: Dominancy can be a) Due to tradition, b) Charismatic people, c) From election of people, as legitimate aspect, not form natural or other consideration, social scientific, official at republican method one. *Dominancy, being on rule, without any limitations, directly from people, by selection members.* Thus, let the continuous developing, progression, and tokening position upon the conditions.

Not a standard, thus taken consultation, shared and advise taken system for people support is important.

Notions: Commission must contribute, the only way is free selection for dominancy, as counter evaluation of 27th of May, is expected, not letting to time limit, as criminal act to humanity for this coup.

Conclusion: The message given from the Commission, must have a strong opposition, not a minimal compensation amount, as clarified the coup.

Key Words: Dominancy without any limitations, to the people, oppression and coup acts are criminal acts

Giriş

Hakimiyet sağlamak üzere Tarihsel bir olgunun irdelenmesi yapılacaktır.

Hitler boyutu

Hitler azınlık olarak iktidarı ele geçirmiş ve belirli fikirler ile hakim olmak istemiştir. Yahudiler, mali ve etkinlik olarak etkin ise bunun yerine Almanların geçmesi bir akılcı gelmiştir ve diktaya başvurmuştur.

Zamanımızda da Doğu Almanya ile bütünleşeceğiz denilerek, Türk işçiler çıkarılmış onun yerlerine Doğu Alman kökenliler gelmiş ama işi bilmedikleri için, yine Türkler göreve getirilmiştir.

Suriye ve diğer göçmenleri Yunanistan geri itmekte, ölümlerine neden olmakta, Avrupa İnsan Hakları suçu bulunmuştur. Türkler almaktadır. Vatandaşlık hakkı kazanmak için 60 milyar dolar bir para girişi olduğu, aynı zamanda ucuz işçi gücü ve ürettikleri Suriye zirai ürünler pazarımızdan satışa sürülmektedir. Suriye hükümeti onların kendi iktidarları için oy vermediği için, ölümüne göndermişlerdir ve bu insanlar yaşadıkça iktidarda kalamayacakları ve ölümlerini istemektedirler. Onlara göre Türkiye taraftarları idareyi ele geçirecek, Türkiye bu amaç ile yardım etmektedir. Uluslararası anlaşma ile ülkelerinde ölüm tehlikesi olanları o yerlere gönderemezsiniz, emin bölgeler yapılması ile olası olacaktır.

Hitler, kendi vatandaşı olan Yahudileri dışlamışlar, zaten dışlanmış, sarı yıldız ile ayrıcalıklı olan bu toplum, yok edilerek, kendilerine geçmesi istenmiştir. Sonuçta öldürmüşler ama hakim olamamışlardır.

Türkiye'deki Yahudilerden göçen olmuş olsa da halen eski bağlantıları devam etmekte, soykırıma uğrayacak olurlarsa Türkiye kapısı açık olmalı demektedirler. Tek tazminat ödedikleri konu, Mavi Marmara olayı olmuş, Amerikan savaş gemisini vurmuşlar, özür bile dilememişlerdir.

Hakim olmak isterseniz, dikta ile değil, sevgi ve insanlık ile olacağı ortadadır. Göçmenlere de zorla değil, imkan tanınarak yapılabileceği de uluslararası antlaşma ile ancak olasıdır. Göndereceğiniz dersiniz, dikta, zorla gönderemezsiniz, Hitler olursunuz.

Doğal Hakimiyet için gerekenler

Yaratılış içinde olan birey, kendisinin hakimiyetinin ancak sınırlı olduğunun farkındadır. Bilim bu sınırları algılamasına yardım etmektedir.

Yerçekimi bilinmesi ile, yürürken dikkat edilir, eğer bir bacakta sorun olursa baston kullanılır. Uçurum kenarında da bir korunaklı alan olmalıdır. Tahta ise çürümüş ise güven olmaz. Kısaca güven öne alınır.

Güven tanımında, 1) sosyolojik Güven, 2) Özgüven, 3) Emin olmak, karşıtlığı olarak Septisizm, Kuşkuculuk, Şüphelilik, 4) İtimat boyutları da gündeme gelmektedir.

Güven (anlam ayrımı) (Wikipedia)¹

Güven şu anlamlara gelebilir:

- [Güven \(sosyoloji\)](#) (Wikipedia)-Bir başkasına güvenmek

Güven: Sosyal bağlamda, **güvenin** birkaç çağrışımı vardır. Güven tanımları tipik olarak aşağıdaki unsurlarla karakterize edilen bir duruma işaret eder: bir taraf (güvenen) başka bir tarafın (güvenilen) eylemlerine güvenmeye isteklidir; durum geleceğe yöneliktir. Buna ek olarak, güvenen kişi (gönüllü olarak veya zorla) güvenilen tarafından gerçekleştirilen eylemler üzerindeki kontrolü terk eder. Sonuç olarak, güvenen, ötekinin eylemlerinin sonucu hakkında emin değildir. Güvenilen umulduğu ve kendisinden beklenildiği gibi davranmazsa, bu belirsizlik durumu başarısızlık veya güvenene zarar verme riskini içerir.

- [Özgüven](#) (Wikipedia) - Kişinin kendine güvenmesi

Öz güven, kişinin kendi değeri hakkındaki **sübjektif** değerlendirmesi ve kişinin kendi özelliklerinin ne ölçüde olumlu ya da olumsuz olduğu hakkındaki yorumudur. Öz güven hem kişinin kendisine ilişkin düşünceleri (Örnek: "Zekiyim, sevilen bir insanım"), hem bu düşüncelerin yol açtığı duyguları (umutsuzluk, utanç, gurur), hem de bu duygu ve düşüncelerin ifadesi olan davranışları (çekingenlik, dikkat, iddiacılık) içerir. Öz güveni süreklilik gösteren bir kişilik özelliği olarak ve geçici bir **psikolojik** durum olarak düşünmek mümkündür. Son olarak, öz güven sınırlı bir alan için geçerli olabileceği gibi (Örnek: "Zeytinyağlı sarmayı iyi yapabildiğimi düşünüyorum ve bu becerimle gurur duyuyorum"), genel bir kavram olarak da düşünülebilir (Örnek: "İyi bir insan olduğumu düşünüyorum ve bu nedenle kendimle her zaman gurur duyuyorum").

Ölçüm

Amprik araştırmalarda özgüven niceliksel bir **sonuç** üreten ölçekler ile ölçülür. Bu ölçeklerin kullanımından önce güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmış olmalıdır.

Özgüven niteliği

Özgüvenin niteliği (güvenli ya da kırılgan oluşu) niceliğinden (yüksek ya da düşük) oluşundan ayrı bir özelliktir. Özgüven yüksek fakat aynı zamanda kırılgan olabilir (örnek: **Narsisizm**); düşük fakat aynı zamanda güvenli olması da mümkündür (örnek: alçakgönüllülük). Özgüveninin niteliği farklı şekillerde ölçülmeye çalışılmaktadır; zaman içindeki sürekliliği, çeşitli durumların ortaya çıkışına bağlı olup olmayışı. ^{[[kaynak belirtmeli](#)]}

İnsan ilişkileri ile ilişkilendirme

1960'lardan 1990'lara kadar **ABD**'de kabul gören yaygın görüş, özgüvenin öğrencilerin okul başarısında, arkadaşları ile kurdukları ilişkilerde ve ilerdeki yaşamlarında gösterecekleri başarılarla önemli bir etken olduğuydu. Bu nedenle öğrencilerin özgüvenini güçlendirmeye yönelik pek çok program başlatıldı. 1990'lardan itibaren yapılan araştırmalar ise öğrencilerin özgüvenini yükseltmenin okul başarılarına olumlu bir katkısı olmadığı gibi, olumsuz etki yapabileceğini gösterdi.

Saldırganlık-kabadayılık ile özgüven arasındaki ilişkiyi araştıran son çalışmalar da gençlerde özgüveni geliştirmenin faydası ile ilgili mitlerin yıkılmasına yol açmıştır. Önceleri, insan ilişkilerinde saldırganca davranışların kaynağının saldırgan bireylerdeki özgüven eksikliği olduğu düşünülmekteydi, ancak bu düşünceyi destekleyecek kontrollü deneyler bulunmamaktaydı. 2000'li yıllarda Baumeister ve arkadaşları tarafından yapılan psikolojik deneyler, saldırganlığın asıl kaynağının hak edilmemiş yüksek özgüven olduğunu göstermiştir. ^{[[kaynak belirtmeli](#)]} Saldırganca davranışlar sergilemiş suçluların çoğu kendilerini diğer insanlardan üstün kabul ederler ve saldırganlıklarının mazereti pek çok kez kendilerini hakarete uğramış, aşağılanmış hissetmeleridir. Sokak çetelerinin üyeleri genelde kendileri hakkında olumlu düşüncelere sahip olduklarını ifade ederler ve kendileri hakkındaki bu olumlu düşünceleri sarsacak şekilde davranan oldu mu saldırganlıkla karşılık verirler. Okullardaki zorba çocukların kendilerini diğerlerinden üstün gördükleri; düşük özgüvenli çocukların zorba olanlar değil, genellikle zorbalıklara kurban giden çocuklar oldukları bulunmuştur.^[1]

Psikolojik açıdan

Psikoloji bakış açısında, "güven" birçok farklı şekilde tanımlanmaktadır. Güvenin genel olarak çocukluk çağında ilk olarak anne-baba ile geliştiği bilinmektedir. Çocukluk çağında gelişen güvenin ileriki yaşlarda gelişen sosyal

ilişkilere transfer edildiği öne sürülür. Örneğin, [Erik Erikson](#)'ın psikososyal gelişim modelinde güven duygusu ilk basamaktır. Bebekler ilk iki yıllarında ilk önce bakım vericilerine güven duyarlar, korunmuş hissini yaşarlar ve hep yanında olmalarına dair iyimserlik duyarlar. Güven bu aşamada gelişmediğinde ise bebekler kendilerini tehlikeye açık hissederek ebeveynlere karşı güvensizlik hissedebilirler.

John Bowlby'nin^[2] psikolojideki güven üzerine en temel teorilerden biri olan [bağlanma \(attachment\) teorisinde](#) ise çocuklukta gelişen güven duygusu ileri yaşlarda kurulan ikili ilişkilerin daha korunaklı veya tehlikelere açık hissedilmesine neden olmaktadır. Buna göre, çocuklukta birincil bakım vericiler (özellikle anne) ile geliştirilen duygusal bağ (emotional attachment) çok önemlidir. Bu duygusal bağın temelinde güven duygusu var ise çocuğun bakım vericisine karşı güvenli bağ (secure attachment) geliştirdiği söylenebilir. Güvenli bağ geliştiren çocuklar bakım vericileri ile bir arada olmaktan zevk alırlar, onların yokluğunda üzülmüşler ve onların yokluğunun ardından yeniden onları gördüklerinde sevinirler. Genelde bakım vericileri yanlarındayken etrafları ile ilgilenirler. Bağlanma teorisine göre bunun nedeni bakım vericilerine duydukları güvendir. Çocuk, "annem hep benim yanımda olacak" düşüncesi ile terk edilme korkusu yaşamaz. Yine de bu güveni tazelemeye de ihtiyaç duyarlar. Örneğin, oyun oynarken arada bir bakım vericilerine bakınırlar. Onları yakınlarında görünce yeniden oyuna (araştırma davranışına- searching behavior) dönerler.

Tutarlı bir şekilde güven ipuçları vermeyen ebeveynlerin çocukları ise güvensiz bağ (insecure attachment) geliştirebilirler. Bu güvensiz bağa sahip çocuk, bakım vericileri yanlarındayken bile kaygı duyabilirler (anxious attachment), çünkü ebeveynlerin onları terk edeceği korkusu yaşarlar. Oyun sırasında yapılan gözlemlerde bu tür bağlanma stiline sahip çocukların ebeveynlerin yanından ayrılmadıkları görülür. Adeta annenin eteğine yapışırlar ve etraf ile ilgilenmezler. Ebeveyn onları kısa süreli de olsa bir odada bıraktığında sakinleşemeyecek kadar sinir krizine girebilirler. Anneyi bu ayrılık ardından yeniden gördüğünde ise güvenli bağlanan çocukların aksine annelerine karşı öfke duygusu geliştirirler. Bu gibi durumlarda bazı çocukların annelerine vurdukları, yani öfkeyi dışarı vurdukları gözlemlenebilir.

Güvensiz bağa sahip bir başka grup çocuk ise ebeveynlerine karşı duyarsız bir stil geliştirebilirler (avoidant attachment). Bu çocuklar, kaygılı bağa sahip çocuklar gibi aslında temelde kaygı ve güvensizlik duyarlar ama ebeveynlerinden uzak ve onlara karşı soğuk dururlar. Ebeveyn onları kısa süre terk etse bile gidişleri ile ilgilenmezler. Ebeveyn geri döndüğünde ise ilgilenmeme davranışını sürdürebilirler. Kaygılı bağa sahip çocuklar gibi öfke duyarlar ama bunu başka durumlarda, başka kişilere karşı gösterdikleri gözlemlenebilir.

- [Emin olmak](#) (Wikipedia) - Kişinin bir durumun oluşacağına dair kesin olarak güvenerek emin olması

Yorum

Her boyutun azı, ortası ve çoğu vardır. Doğal olan ve dengeli olan, yeterli ve gerekli olan kavramı uygundur. Yerçekimi olduğuna her bireyin güveni vardır ve emindir. Uçak bile yerçekimi sayesinde uçar.

Bir insan açısından, hekim olarak, incelemek, tetkik yapmak, literatür ve kaynakları irdeleyerek bir kanı oluşturup, bunun bireye söyleyip rızasını alarak devam edilmelidir. İnsanın en güveni "*ben bilirim*" demesi ile tüm güveni kaybetmesidir.

Bir arkadaşım, komşu, pankreas başı kanseri oldu, metastazları vardı, 3 aylık ömrü olduğu olası olarak söylendi, çok yaşamak da istemem dedi. Tedavi konusunda bana sordu. Gelecek bilinmez, ama bir tedaviye başla, sonuca göre karar ver, ayrıca her gün ailen ile bir yeni varlık, bir oluşum olarak irdele dedim. Bunun yanında kanser ağrıları açısından da uyardım. İlk tedavi küründe %50'den fazla küçülme oldu, bir yıldan fazla yaşadı.

Güven bir limit boyutudur. Hergün sağ olacağımıza güven duymasak da Evrenin varlığına ve devamlılığı daha uzun olacak düşüncemizdir.

Doubt (Wikipedia)²

Doubt is a [mental state](#) in which the [mind](#) remains suspended between two or more contradictory propositions, unable to be [certain](#) of any of them.^{[1][*better source needed*]} Doubt on an [emotional](#) level is indecision

between [belief](#) and [disbelief](#). It may involve [uncertainty](#), [distrust](#) or lack of conviction on certain [facts](#), actions, motives, or [decisions](#). Doubt can result in delaying or rejecting relevant action out of concern for mistakes or missed opportunities.

Psychology

Partial or intermittent negative [reinforcement](#) can create an effective [climate of fear](#) and doubt.^[2]

Philosophy

[Descartes](#) employed [Cartesian doubt](#) as a pre-eminent methodological tool in his fundamental philosophical investigations. Branches of philosophy like [logic](#) devote much effort to distinguish the dubious, the [probable](#) and the certain. Much of illogic rests on dubious assumptions, dubious data or dubious conclusions, with [rhetoric](#), [whitewashing](#), and [deception](#) playing their accustomed roles.

Theology

Doubt as a path towards (deeper) [belief](#) lies at the heart of the story of Saint [Thomas the Apostle](#). Note in this respect the theological views of [Georg Hermes](#):

... the starting-point and chief principle of every science, and hence of theology also, is not only methodical doubt, but positive doubt. One can believe only what one has perceived to be true from reasonable grounds, and consequently one must have the courage to continue doubting until one has found reliable grounds to satisfy the reason.^[3]

[Christian existentialists](#) such as [Søren Kierkegaard](#) suggest that for one to truly have belief in God, one would also have to doubt one's beliefs about God; the doubt is the rational part of a person's thought involved in weighing evidence, without which the belief would have no real substance. Belief is not a decision based on evidence that, say, certain beliefs about God are true or a certain person is worthy of love. No such evidence could ever be enough to pragmatically justify the kind of total commitment involved in true theological belief or romantic love. Belief involves making that commitment anyway. Kierkegaard thought that to have belief is at the same time to have doubt.^{[4][5]}

Science

To doubt everything or to believe everything are two equally convenient solutions; both dispense with the necessity of reflection.

—[Henri Poincaré](#), Science and Hypothesis (1905) (from Dover abridged edition of 1952)

The [scientific method](#) regularly quantifies doubt, and uses it to determine whether [further research is needed](#). [Isaac Asimov](#), in his essay collection [Fact and Fancy](#), described science as a system for causing and resolving intelligent doubt.^[6]

Yorum

İnsan kendisi dahil şüpheci olması doğaldır ama bir hududu da geçmemelidir. Doğa, Yaratılıştan şüphe duyulmaz, yerçekimi vardır ve yerinde etkiler, isterseniz bardağı bırakın düşer.

Septisizm Nedir? Kuşkuculuk, Şüphecilik (. felsefe.gen.tr/)³

ÖMER YILDIRIM

Septisizm aynı zamanda **kuşkuculuk** ve **şüphecilik** olarak da bilinir. **Septisizm nedir** sorusuna şöyle cevap vermek mümkündür: Genel geçer doğru bilginin insan için olanaksız olduğunu dile getiren akıma, **kuşkuculuk (septisizm)** adı verilir.

Kesin bilginin olanaksızlığını savunan felsefi görüştür septisizm.

Bu akımın önde gelen temsilcileri, İlk Çağ filozoflarından [Pyrrhon](#) (Piron, M.Ö. 365 – 275), [Timon](#) (M.Ö. 320-230), [Arkesilaos](#) (M.Ö. 216-241) ve [Karneades](#) (M.Ö. 214-129)'tir.

GÜNLÜK DİLDE ŞÜPHECİLİK

Şüpheci terimi günlük hayatta, yerleşik kanılardan şüphelenme eğiliminde olan ya da genel olarak insanlara veya fikirlere güvenmeyen kimseleri tanımlamakta kullanılır. Bu anlamda şüphecilik, birçok kişinin benimsediği kanıları sınamak ve irdelemek için sağlıklı ve açık fikirli bir eğilimdir.

Şüphecilik safdillığe karşı yararlı bir teminat olsa da bazen yerli yersiz her şeyden şüphe duyma eğilimine dönüşebilir. Ama iyi ya da kötü olması bu yana, şüpheciliğin felsefedeki anlamı bu değildir.

[Pyrrhon](#), en önemli septik filozoflardan birisidir.

FELSEFİ ANLAMDA ŞÜPHECİLİK NEDİR?

Septik [felsefe](#) denince, bilginin imkânından “ilke olarak şüphelenen” bir felsefe anlaşılır. Septik eğilime Yunan felsefe tarihinin ilk dönemlerinde rastlanır. Söz gelişi [Sofistler](#), açık açık, septiktirler.

[Protagoras](#)’ın “insan her şeyin ölçüsüdür” varsayımını, “genel bir gerçek yoktur” anlamında anlamak pekâlâ mümkündür. [Gorgias](#) ise düşünmeyi, hoş zaman geçinen eğlenceli bir çaba olarak düşünmüştür.

Pascal, “Pirenelerin öte yanında (İspanya’da) doğru olan, bu yanında (Fransa’da) yanlıştır” derken bir başka şüphecilik kaynağına, farklı topluluk veya kültürlerin farklı “doğru” görüşlerine sahip olduğuna işaret etmiştir.

İşte bütün bunlar, insanın bilgiye sahip olduğu iddiasının karşısına çıkan ve felsefe dilinde şüphecilik veya septiklik diye adlandırılan bir akımın doğmasına sebep olmuştur.

[Blaise Pascal](#), kültürlerin farklı “doğru” görüşlerine sahip olduğuna işaret etmiştir.

Felsefenin kendisinde her zaman bizzat yapısından kaynaklanan ve “bir tavır olarak şüphecilik” diye adlandırabileceğimiz şüpheciliğin yanında, “yöntem olarak şüphecilik”, “deney dışı bilgiye ilişkin şüphecilik” ve “aşırı şüphecilik” diye ayırt edebileceğimiz şüphecilik türleri de vardır.

Şüpheli filozoflar felsefe tarihinde, bilginin imkanından şüphe ederek önemli bir yer almışlardır. Bu şüphe, farklı sebeplerden kaynaklanmıştır. Mesela gündelik deneylerimiz, duyularımızın sık sık yanılgıya düştüğünü göstermiştir.

Yine geçmişte kabul edilen bazı bilgilerin, bugün apaçık bir biçimde reddedildiği ve çürütüldüğü de bilinmektedir. Yine [bilim](#) tarihi, insanların geçmişte doğru olarak kabul ettikleri birçok bilimsel görüşün, bugün artık doğru kabul edilmediğini göstermektedir.

Septisizm; her tür [bilgi](#) savını kuşkuyla karşılayan, bunların temellerini, etkilerini ve kesinliklerini irdeleyen, ayrıca aklın kesin bir bilgi elde edemeyeceğini, hakikate erişilse dahi sürekli ve tam bir şüphe içinde kalınacağını, **mutlak**’a ulaşmanın mümkün olmadığını savunan felsefi görüştür.

Septisizm felsefe tarihi açısından çok önemli bir yere sahiptir; zira felsefe tarihi boyunca yerleşik kanılar ve inançları sarsmış, felsefe, bilim ve özellikle [din](#) konusunda birçok anlayışın değişmesine ortam hazırlamıştır.

[Thales](#)’ten beri ortaya atılan felsefi açıklamalarının çokluğu ve çeşitliliği doğal olarak eleştiriyi ve şüpheyi gerektirmiştir. Antik çağ Yunan bilgililiğinin kurucusu Protagoras tarihte ilk şüphelenen, şüpheli (septisist) düşünürdür.

[Protagoras](#) “Her şeyin ölçüsü insandır. Her şey bana nasıl görünürse benim için öyledir. Üşüyen için rüzgar soğuk, üşümeyen için soğuk değildir. Her şey için birbirine tümüyle karşıt iki söz söylenebilir” diyerek tümel (külli) bir hakikatin var olmadığını, her insanın kendine ait kanaat ve düşünceleri olabileceğini belirtmiştir.

Buna göre Protagoras’ın şüpheciliği görelî şüphecilik olarak tanımlanır. Bilgi sorununu sistematik olarak inceleyen ilk şüpheli filozof ise Pyrrhon’dur. Pyrrhon ile birlikte şüphecilik görüşü okullaşmıştır.

Protagoras tarihte ilk şüphelenen, şüpheli (septisist) düşünürdür.

SEPTİSİZMİN BİLGİ ANLAYIŞI

Septisizm denilince bilgi, varlık ve değer var olduğundan şüphe eden ve bunların bilgisine ulaşabileceğine kuşkuyla bakan felsefe anlaşılır. Bu anlayışa göre; duyularımızın bize sağladığı bilgi karmaşıktır, aldatıcıdır, değişkendir. Oysa doğru bilginin mutlak, açık ve genel geçer bir bilgi olması gerekir.

Septisizmin bir “sistem” olarak ortaya çıktığı M.Ö. III. yüzyılda, yaygın olarak [ahlak](#) sorunlarıyla uğraşıldığını, evren karşısında insanın nasıl bir tutum alması gerektiğinin ana konu yapıldığını görüyoruz. Septikler ile birlikte ahlakın temeline “şüphe”yi yerleştiren bir felsefe oluşmuştur.

Şüpheyi bir sistem olarak ortaya koyan ilk filozof Pyrrhon’dur. Bu yüzden septisizme **Pyrrhonizm** de denir.

Ona göre varlıkların bizzat kendilerini hiçbir zaman bilinemez. Biz, varlıkları yalnızca bize göründükleri şekliyle bilebiliriz ve bu görünüşlerin ötesine geçemeyiz. Varlıkların, nesnelere ne oldukları insan için bilinmez bir konudur.

Pyrrhon’a göre, bilginin kaynağı duyumdur. Duyumlar ise sübjektif (öznel) olup, kişiden kişiye farklılık gösterir. Dolayısıyla sübjektif duyumlardan hareketle, objektif (nesnel) bir gerçekliğin bilgisine varılamaz.

Pyrrhon’un bu görüşleri, daha sonra öğrencisi [Timon](#) ve [Aenesidemos](#) (Enesidemos, M.S. 1. yüzyıl) temellendirilerek ayrıntılı hâle getirilmiştir. Bu kanıtlardan bazıları şunlardır:

- İnsanlarda bazı yapısal farklılıklar vardır.

- Duyu organları, insandan insana farklılık gösterir.
- Farklı koşullar özneyi farklı şekilde etkiler.
- Nesnelerin yeri ve uzaklığı, duyumu olumsuz bir biçimde etkiler.
- Yasaların, gelenek ve göreneklerin insanların üzerinde farklı etkileri olur.

Sıralanan bu nedenlerden dolayı, aynı şeyler farklı insanlara, farklı şekillerde görünebileceği için doğru bilgiye ulaşmak mümkün değildir.

Arkesilaus, duylar ve akıl yoluyla elde edilen bilginin genel geçer bilgi olduğuna inanmamız için kanıtın bulunmadığını savunur.

Ona göre; "Doğru dediğimiz bilgiler gerçekten doğru değil, doğruya benzer bilgilerdir." [Karneades](#)'e göre de "Doğru için elimizde güvenilir bir ölçüt yok, bütün bilgilerimiz yalnızca olasılık değerindedir, kesin bilgi değildir." Görüldüğü gibi septsizm, insan zihninin kesin bilgiye ulaşamayacağını, gerçeğin özünü bilemeyeceğini, bunun için herhangi bir konuda özellikle ana madde, tanrı, ruh gibi konularda olumlu yada olumsuz yargıda bulunmanın yersiz olduğunu ileri süren bir öğretilerdir.

Karneades'e göre de doğru için elimizde güvenilir bir ölçüt yoktur.

SEPTİSİZM NE DEĞİLDİR?

Septisizm hakkında yanlış anlaşılmalara giderek için birkaç noktanın açıklanmasında yarar vardır. Septisizm gerçeği bütünüyle inkâr etmek değildir. İnkâr etmek bir yargıda bulunmak olacağından septik filozoflar, hiçbir konuda kesin yargıda bulunmazlar.

Ayrıca septik filozofların ileri sürdükleri görüşler gündelik olaylarla ve pratik işlerle ilgili değil, felsefi gerçeklikler ve ilkelerle ilgilidir.

Septiklerin şüphe anlayışını [Descartes](#)'ın şüphe yöntemiyle karıştırmamak gerekir. Çünkü septiklerde şüphe amaçtır; (doğru bilgiye ulaşma mümkün değildir) [Descartes](#)'ta ise doğru ve kesin bilgiye ulaşmak için bir araç ve yöntemdir.

Descartes, insan için kesin ve mutlak bir bilgiye ulaşmanın mümkün olduğunu savunur. İşte söz konusu kesin ve mutlak bilgiye ulaşmak için, kuşkuyu bir yöntem olarak kullanır.

Günümüzde, bilim ve teknoloji hızla gelişmekte, her bilim dalı alanlarıyla ilgili sayısız doğru bilgi ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda "Doğru bilgi mümkün müdür?" sorusu ortadan kalkmış ve septsizm bir felsefi öğreti olarak varlığını koruyamamıştır.

Yorum

Bilim insanı bir deneyde hipotezi kurarken, iki uygulama arasında fark yoktur diye olumsuz olarak kurar. Bu şüphecilik değil, taraf tutmaması anlamındadır. Plasebo kullananlar, birisi kullanmış, faydasını görmüş diye başlar. Temelde ise bu maddeler bilimde kontrol olarak kullanılır, etkisi kanıtlanmamış maddelerdir. Acil nöbetlerinde birçok kişiyi Amerika'dan gelmiş bir ilaç diyerek, SF yaparak iyileştirdiğimi bilirim. O zamanlar bazı maddeler Amerika ve Avrupa'dan geldiği gerçek idi, yalan olmasın diyerek bunları seçiyordum. Bazen hastalar ampule bakıyorlardı, üstündeki yazıyı görüp baştan rahat ediyorlardı.

Kuşkuculuk (Wikipedia)⁴

Kuşkuculuk, **septsizm**, **skeptisizm** veya **şüphecilik**, her tür bilgi savını kuşkuyla karşılayan, bunların temellerini, etkilerini ve kesinliklerini irdeleyen, ayrıca aklın kesin bir bilgi elde edemeyeceğini, hakikate erişilse dahi sürekli ve tam bir şüphe içinde kalınacağını, "[mutlak](#)"a ulaşmanın mümkün olmadığını savunan felsefi görüştür. Septisizm felsefe [tarihi](#) açısından çok önemli bir yere sahiptir; zira [felsefe tarihi](#) boyunca yerleşik kanılar ve inançları sarsmış, [felsefe](#), [bilim](#) ve özellikle [din](#) konusunda birçok anlayışın değişmesine ortam hazırlamıştır. Septisizm (şüphecilik) [dogmatizmin](#) (inanççılık) karşıtıdır.^[1]

Tarihsel süreçte kuşkuculuk

Felsefenin babası sayılan [Thales](#)'ten beri ortaya atılan felsefi açıklamalarının çokluğu ve çeşitliliği doğal olarak eleştiriyi ve şüpheyi gerektirmiştir. Antik çağ Yunan bilgiciliğinin kurucusu [Protagoras](#) tarihte ilk şüphelenen, şüpheci (septik) düşünürdür. [Protagoras](#) "Her şeyin ölçüsü insandır. Her şey bana nasıl görünürse benim için öyledir. Üşüyen için rüzgâr soğuk, üşümeyen için soğuk değildir. Her şey için birbirine tümüyle karşıt iki söz söylenebilir" diyerek [tümel](#) (külli) bir hakikatin var olmadığını, her insanın kendine ait kanaat ve düşünceleri olabileceğini belirtmiştir. Buna göre [Protagoras](#)'ın şüpheciliği [görelî şüphecilik](#) olarak tanımlanır. Bilgi sorununu sistematik olarak inceleyen ilk şüpheci [filozof](#) ise [Pyrrhon](#)'dur. Pyrrhon ile birlikte şüphecilik görüşü okullaşmıştır.

Bir başka şüpheci filozof da [Descartes](#)'tir. [Descartes](#)'in şüpheciliğine [yöntemli şüphe](#) adı verilir. Zira [Descartes](#)'in şüpheciliği kesin bilgiyi bulana kadar tüm bilgileri gözden geçirme anlamındadır. Ona göre kesin bilgi mevcuttur, şüphecilik ise bir yöntem mahiyetindedir.

[Pyrrhon](#)'un şüpheciliğinin kökeni belki de [Platon](#) ve [Aristoteles](#) okulları arasındaki karşıtlığı sezmesi ve bu karşıtlığın daha sonra [Stoa](#) ve [Epiküros](#) okullarında derinleşmesini gözlemlemiş olmasıdır. Bu tür gözlemleri [Pyrrhon](#)'un felsefi öğretilere karşı olan güveninin sarsılması ve bunun sonucu olarak da şüphe etmesinin temelini oluşturmuştur.

[Pyrrhon](#)'un şüpheciliğine göre mutluluğa giden yol şöyledir:

1. Nesnelere gerçek yasası kavranamaz.
2. Öyleyse nesnelere karşı tutumumuz yarığdan kaçınma olmalıdır.
3. Ancak bu tutumla ruhsal dinginliğe ulaşılabilir.

Yorum

İnsan öncelikle belirtildiği gibi Yaratanın tanrı olmadığı fikrini algılaması, şüphenin yatışması açısından önemlidir. Bizim dışımızda bir tanrı varsa, biz ona tapınmamız gerekiyorsa, ne biçim bir tanrıdır denilmeye başlanıyor. Yaratılış olarak, sevgide bütünleşme ile mutluluk yakalanabilmektedir. Burada söz edilmesinden amaç, birçok şey, açıklama ile şüpheciliğin kendisi kaynak olmaktadır.

- [İtimat](#) - Bir eylemin en iyi yöntem olduğundan emin olma durumu

[İtimat](#) ya da [güvenç](#) ([Wikipedia](#))^[1], bir hipotez veya tahminin doğru olduğundan veya seçilen bir eylem yolunun en iyi veya en etkili yol olduğundan emin olma durumudur. Küstahlık ve kibir, aslında öyle olmadığı halde bir şeyin veya birinin yeterli ve doğru olduğunu düşünerek haksız itimat etme durumudur. Aşırı itimat ya da küstahlık, başarısızlık ihtimalini gözetmeksizin başarılı olan birine (ya da bir şeye) aşırı inançtır.

Yorum

İnsan öncelikle kendisine itimat ediyor mu? Bir eylemin en iyi olduğunu söylemek için, inceleme ötesinde bir algı gereklidir. Bazen seyahatte bir farklı yoldan gideriz, bu uzun olabilir ama bize yolculukta verdiği huzur farklıdır. Rahat, manzara seyretme ile giderken yarım saat kaybı çok gelmeyebilir.

Genel Yorum

İnsanın kendisine hâkim olması, kendisine güven duyması ile alakalıdır. Bu açıdan önce güven konusu irdelenmelidir, bu denizde can yeleği takmak ile oluşur, yaratılış ve bilim dışı güven anlamsızdır.

- **Güven:** Geleceği kimse bilmediği için umulduğu ve kendisinden beklenildiği gibi davranmazsa, bu belirsizlik durumu başarısızlık veya güvenene zarar verme riskini içerir. Tedbir güvende de olmalıdır. İnsan tam güvenli olamaz, bu bir yanılgıyı beraberinde getirir. Dikta ise hiçbir güven duyulmaz, rüzgâra doğru kendi varlığı için her bireyi harcayabilir.

- **Öz güven:** İnsan kendisinden emin olması, bir sübjektif boyuttur. Umud yanında olmaz ise utanç, olursa gurur ve yaparken ideal çatışmasına girip, çekingen ve iddiacılık arasında bocalar.

Dikta, Saldırganlık: Bir bakıma özgüven boyutudur. Birisi karşısına çıkarsa korkma başlar. FETO hareketinde her plan çok yerinde iken, yönetim molla denilen kişilerde olması, Cumhurbaşkanını almak için Binbaşı varken, emri bir sivilden alması ve direnç olunca da etkisiz olmaları bir örnek olarak sunulabilir.

Dikta heveslilerinin anne ve baba boyutunda sorunlar yaşadıkları, bağlanma sorunları yaşadıkları, hep yanımda olacak kavramında şüpheleri olduğu, silahına dayanması bu açıdan bir sorun oluşturmaktadır. Güvensiz bağ, emre bağlamak ile giderilememektedir. Öfke ve sinir krizi ile şiddet, vurma gözlenir. Bunun yanında duyarsız kişilikte olabilir, anne ve babası ölür, üzülmeler, bir duygusuz pozisyonda olurlar. Öldü denir, bir kişi başkasını öldürmesine de cinayet demezler.

Öz güvenin tam tersi konusu da irdelenmelidir. Şüphecilik: Akılda alternatif olunca, ayrıca ruhsal dengesizlik hâkim boyutunda kabul edilirse şüphecilik oluşmaktadır. İnanma ve inanmama birlikte olur. Korku bir etkili faktördür.

Kuşku: Özellikle yaratıcı boyutunda inanma öne çıkarılmaktadır. Kuşku konusunda kelime olarak 273 yerde geçmektedir. Her birey kendisine göre bir inancı vardır (109/6: *senin inanın sana, benimki de bana*), bu açıdan fiillere bakılmalı, zarar ve zulüm olmadıkça karışmamalıdır. Bir konuyu net bilmiyorsanız ama savunuyorsunuz, geleceği kimse bilmez ama kesin, garanti gibi konuşuyorsunuz, buna **kuşkuçuluk** ve **şüphecilik** olarak da tanımlanır. Hakikate erişilse bile şüphe içinde olunabileceği vurgusu hekimlere uygundur. Daima izlem bu açıdan planlanmaktadır.

İnsanların boyut olarak:

- İnsanlarda bazı yapısal farklılıklar vardır.
- Duyu organları, insandan insana farklılık gösterir.
- Farklı koşullar özneyi farklı şekilde etkiler.
- Nesnelere yeri ve uzaklığı, duyumu olumsuz bir biçimde etkiler.
- Yasaların, gelenek ve göreneklerin insanların üzerinde farklı etkileri olur.

Mutlu olmak için şüphecilikten gidilen yol:

1)- Nesnelere gerçek yasası kavranamaz: Fiziopatoloji tahmin edilebilir, verilere bu açıdan irdelenmelidir. Bilim birbirine dayanır ve etkilenir, bu açıdan karma yaklaşım öne alınmalıdır.

2)- Öyleyse nesnelere karşı tutumumuz yargıdan kaçınma olmalıdır: Hekimlikte kesin yargı verilemez, geleceği kimse bilemez, ekip izlemde tutmalıdır.

3)- Ancak bu tutumla ruhsal dinginliğe ulaşılabilir: Gereken izlem, önlemler ve tedbirler alınır, daha rahat bir yapıya kavuşulabilir.

- **İtimat/Güvenç:** Hekim, çalıştığı ekibe güvenmeli, itimat etmelidir. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için, Hastalık YOK, Hasta VAR prensibi geçerlidir. En ufak endişe duyulursa, yatarak izlem, Yoğun Bakım yaklaşımı öngörülmektedir. Gereksiz denilmez, ihtiyaç olmadı denilir. Küstahlık ve kibir içinde olanın ekibe yeri olamaz.

ÖZET: Hekimlikte tüm boyutlar bilim üzere olan sevgi içinde ve insanlıkta olmak ile çözülebilir. Çoklu bilinmeyen denklemler, her olguda buluş, inovasyon yapılması, bir mesleğin gerekliliğidir. Güven iyilik, sağlık ve insanlara değer, yaşam katma savaşdır.

Dikta ise zorbalık yolunu seçtiği için güvensizlik kesindir. Komutan olmayı düşünen bir kişi, devlet ve memleket için ölümü göze alıp, doğrudan ölümüne vurabilmektedir. Normalde insan öldürme karşıtı olanlar bile, vatani için yapmayacağı boyut olmayabilir, bunlar yüce duygular öne çıkar. Diktada yüce duygu ifade vardır, benlik gerçekte gizlidir.

Sorumluluk

Sorumluluk kelime anlamı olarak (nedirnedemek.com)⁵:

1. Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet
2. Uyulması gereken bir yargıya, bir kural ya da yetkili üstün verdiği buyruğa uyulmaması üzerine suçlu düşme durumu.

Yorum

İnsanların bağımlı kılınabilmesi için, sorumluluklar yüklenir. Bir bakıma köle yapılmak istenir. Abd, gerçekte ise ibadet, çalışarak değer üretmek, eser yaratmaktır. Ancak tarikatlar bunu bir tapınma gibi gösterip, insanları tapınma yaklaşımları ile bağlarlar.

Burada Türk Ceza Kanunda da belirttiği gibi düzenlemelere uymamak suç değildir. Kanunun yazdığı konularda, somut zarar ve zulüm olan eylem olmalıdır. Şüphe, yorum, kıyas geçerli olamaz. Örf, gelenekler ile bağlantısı olamaz, sadece Medeni Kanunda yeri olabilir.

Sorumluluk (Wikipedia)⁶

Sorumluluk, kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi zorunluluğudur.

Sorumluluk, [karakterin](#) en önemli öğelerinden biridir. Sorumlu olan kişi kendi üzerine düşen görevleri ve işlevleri zamanında ve istenilen şekilde istenilen biçimde yerine getirmek zorundadır. Sorumluluk duygusu ya küçük yaşta doğal olarak var olan [cevre](#) sebebiyle insanın içinde yer eder veya daha sonra dışarıdan verilen [eğitimle](#) yaratılır. Sorumsuz insan sürekli başkaları tarafından güdülen insandır. Sorumlu insan ise, yapılması gereken bir işi zamanında yapabilmek için inisiyatifini ele alıp kendiliğinden harekete geçebilen insandır. Sorumluluk, varoluşçu [felsefe](#) anlayışının en önemli ögesi halindedir.

Yorum

Sorumluluk, kendi üzerine düşen görevleri ve işleri zamanında, istenilen şekilde yerine getirmek olarak belirtirse de gerçekte, bireyin ilk planda bilgilenmesi, düşünmesi, karar vermesi ve buna göre yapılması önemlidir. Yeterlilik bir kavramdır, birey bu kavrama uymayabilir. Mutlaka 10 üzerinden 10 olması gerekmez, yeterli olması kâfi gelmektedir.

Tam istenilen şekilde yapılması, bir emir boyut, diktanın istediğidir. Varoluşçuluk yaklaşımıdır.

Sorumluluk çeşitli şekilde tanımlanabilir. Bunlar:

- Duruma göre etik yaklaşımı doğru olarak yapabilmek
- Toplama, biriktirme, eğitimde de kavrama boyutu
- Sosyal birliktelik sorumluluğu
- Görev, iş, vazife boyutu
- Yasal, hukuksal boyutta olmak
- Yasal zorunluluklar, suç kapsamında olanları yapmamak gibi
- Yasal sorumluluklar, anne, baba görevleri gibi

- İletişim sorumlulukları
- Ahlak, etik sorumluluklar
- Zorunlu yapılması gerekenler, yemek, yemek dahil
- Uzman olmanın, hekimlikte düşen görevler
- Sorumluluk olasılıkları
- Sosyal sorumluluklar
- Soykırımdan sorumlu olanlar
- İngilizlerde meclise katılma sorumlulukları tanımlanabilir.

Burada diktanın doğrudan sorumlu tutulması gerekir. İnsanlığa karşı suç kapsamındadır. Holocaust olduğu gibi, 1980 darbesi gibi 1960 darbesi de yargılanmalıdır.

Bu yargılanma bir insanlık görevi, sorumluluğudur. Komisyon bunu algılamalıdır.

Responsibility (Wikipedia)⁷ may refer to:

- [Causal moral accountability](#) is the concept that people own the consequences of their actions and can be held accountable or liable for these actions (applying corrective justice) when these involve offenses.
- [Collective responsibility](#)
- [Corporate social responsibility](#)
- [Duty](#)
- [Legal liability](#)
- [Legal obligation](#)
- [Legal responsibility \(disambiguation\)](#)
- [Media responsibility](#)
- [Moral responsibility](#), or personal responsibility
- [Obligation](#)
- [Professional responsibility](#)
- [Responsibility assumption](#), a doctrine in [existential psychotherapy](#)
- [Social responsibility](#)
- [Responsibility for the Holocaust](#)
- The [Westminster system](#) constitutional conventions of:
  - [Cabinet collective responsibility](#)
  - [Individual ministerial responsibility](#)

Egemenlik (Wikipedia)

⁸

Egemenlik ya da **hâkimiyet**, bir toprak parçası ya da mekân üzerindeki kural koyma gücü ve hukuk yaratma kudretidir. Bu güç siyasi erkin dayattığı yasallaşmış bir üst iradeyi ifade etmektedir.

Egemenlik aynı zamanda bir [devletin](#) ülkesi ve uyrukları üzerindeki yetkilerinin tümünü ifade eder. Bir başka deyimle egemenlik, devleti başka tüzel kişiliklerden ve örgütlenme biçimlerinden (örneğin şirketlerden, derneklerden, kulüplerden, çetelerden, din ve mezhep birliklerinden, feodal bağlılık ve yönetim birimlerinden) ayıran özelliktir. Egemen olmayan devlet olmaz; kaynağını [devletten](#) almayan egemenlik de olmaz.

Kavramın tarihçesi

Orta çağ Avrupası'nın büyük bir bölümünde, kaynağını kralla [vasalleri](#) veya [vasallerle](#) diğer yerel güç odakları arasındaki sözleşmelerden alan [feodal](#) ilişkiler egemendi. Bunun yanı sıra, çeşitli derecelerde bağımsız olan şehirler, köy birlikleri, [federasyonlar](#), ortak yönetim alanları vb. mevcuttu. Ayrıca bazı yönleriyle kralla bağlı, bazı yönlerden tamamen bağımsız olan Kilise de önemli bir siyasi güçtü.

Modern krallıkların ortaya çıkmasıyla birlikte, devleti devlet yapan temel hak ve yetkilerin tanımlanması sorunu ortaya çıktı. Fransız hukukçu [Jean Bodin](#) (1530-1596) modern egemenlik kuramının kurucusu sayılır. 1576'da yayımladığı *Les six livres de la république* ([Devlet'e Dair Altı Kitap](#)) adlı eserde Bodin egemenliği "Devlet'in

mutlak ve kalıcı gücü" olarak tanımladı. "Mutlak", egemenliğin bölünemeyeceği ve paylaşamayacağı anlamındaydı (ancak bu mutlaklık sadece kamu hakları alanındaydı ve bireyin özel haklarına tecavüz edemiyordu). "Kalıcı" olması ise bu gücün [hükümdarın](#) ölümü ile sona ermediği ve bireylerden bağımsız olduğunu gösteriyordu. Egemenlik belirtilerinin bir bölümünü hükümdar şahsen kullanabilir, bir bölümünü memurlarına ve kurumlara kullanılabildi. Ancak egemenliğin kendisi devredilemezdi.

17. yüzyılda [Hollandalı](#) hukukçu [Hugo Grotius](#) (1583-1645) modern devletler hukukunun ilkelerini egemenlik kavramıyla temellendirdi. 1648 Westfalya Barışı ile, egemen devletlerin hukuki eşitliği ilkesi modern Avrupa devletler sisteminin temeli olarak benimsendi. 17. ve 18. yüzyıllarda [Hobbes](#), [Locke](#), [Montesquieu](#), [Rousseau](#) gibi düşünürler egemenlik hakkının felsefi ve analitik temelleri üzerinde günümüze dek etkili olan düşünceler ürettiler.

[Montesquieu](#) (1689-1755), 1745'te yayımladığı *Esprit des Lois* (Kanunların Ruhu) adlı eserinde, egemenliğin üç uygulama alanını birbirinden ayırarak, [yasama](#), [yürütme](#) ve [yargı](#) erklerinin dengelenmesinin önemine değindi. 1789'da kabul edilen ABD Anayasası, Montesquieu'nün görüşlerinin etkisiyle, yasama, yürütme ve yargının mükemmel denge içinde olacağı bir Devlet düzeni tasarladı.

Unsurları

Egemenlik unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir. [\[kaynak belirtilmeli\]](#)

- Mutlaktır, başka bir güç tarafından sınırlandırılmamıştır.
- Bölünemez ve devredilemezdir.
- Sürekli ve kesintisizdir.

Egemenlik ve halk

Klasik dönem düşünürlerinin hemen hepsinde egemenliğin nihai kaynağı olarak halkın iradesi gösterilir. Roma hukukundaki *omnis imperium ex populo* ilkesi bu düşüncenin kaynağıdır. Devletin bir "Toplum Sözleşmesi" ile kurulduğu görüşü de aynı düşünceyi ifade eder. Ancak ilk kaynağı halk olan egemenliğin nasıl ve ne ölçüde hükümdara aktarıldığı, sınırlarının ne olduğu, o sınırlar aşıldığı zaman hangi tedbirlerle başvurulacağı, egemenlik aktarımından sonra halkta hangi bakiye güçlerin kaldığı, tartışma konuları olarak kalır. Egemenliği halka dayandıran görüşle [demokrasi](#) fikri ilk kez 19. yüzyılda bağdaştırılmaya başlanmış ve ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında genel kabul görmüştür.

Yorum

Egemen olacağım derken, zorlama, güç kullanma ve zulüm kaçınılmaza gidiş olabilir. Bu açıdan egemenlik kavramları tartışılmalıdır.

- Mutlaktır lafı doğru değil, dayanaklara, gerekçelere göre değişebilir.
- Paylaşılmaz değil, ortaklaşma, sevgi ile kucaklamak gerekir
- Sürekli olması için, sevgi ve insanlıkta devamlılık gereklidir.

Egemenlik ancak sevgi ve insanlıkta olunursa sürdürülebilir.

Örnek olarak çocuğum ile olan ilişkiyi sunayım.

Bir arkadaşım çocuğundan şikâyet ediyor Dediklerini yapmadığından söz ediyordu ... Ben de çok mutlu ve gururluyum Benim dediğimi değil, kendi kararını yaptı dedim ... Ne farkı var? —Benim dediklerini dinledi, araştırdı —Buna göre yeni danışmanlık aldı —Gelişim üzere değişimi yaptı —Bana yaptığını, gerekçesi ve dayanaklarını	One of my friends discussed his child As not perform what he said ... As I indicated, I am so happy and calm Perform not mine decision, but his own decision ... What is the difference? --Considered my decision, listen and search --Taken advice from other expert opinions --Making some refreshments and progress --Indicating me the reasoning and groundings
---	---

---Bir güzel açıkladı, anlattı
Hem benim öğrenmem, ders almam ve
Başkasına öğretmem için
Bir bakıma benim için öğrendi, yaptı ve iletti
...
O gün bu gündür
Gel gelişime bak
Çıkar sonuçları farkını algıla
Çocuğun ile iletişime geç
Ders gibi dinle, itiraz etme
Gerekçe ve dayanakları ile tecrübe kazan
Sen yapmış gibi ders, tecrübe kazan
..
Öneri ve bilgi vermeyi sürdürmeyi unutma
Egemen olmak istiyorsan sevgide kal
İnsanlık boyutu metodun olsun
MAA

--Discussed in detailed and taken my decision
Not only for my learning
But also, for educated another person
Learned, performed and noticed
...
From now on
Come and consider the progress, advanced
Making discussion upon the result
Being in cooperation with your child
Listen as a lesson, not opposed
Just contribute, taken reasoning, groundings
As if you were done, be an example, lesson
...
Just not forget to give advice, information
If you want to be ascendent, be at love
Humanity must be your method
MAA

Ben egemen olmak istemedim, ama bilgi, tecrübe beni dinlenen kişi yaptı.

Egemenlik Nedir? Egemenlik Türleri Nelerdir? (felsefe.gen.tr)⁹

ÖMER YILDIRIM

Egemenlik toplumda iktidar olmaktan doğan gücü hiçbir baskı olmadan kullanabilmektir. **Egemenlik**, devletin temel unsurlarından ve onun ayırt edici özelliklerinden birisidir. Devletin oluşabilmesi için toplum üzerinde üstün bir siyasi otoritenin kullanılabilmesi gerekir. Bu otoritenin kullanım biçimlerine de **egemenlik türleri** denir. Bu anlamda egemenlik, iktidar olmanın ayrılmaz bir niteliğidir. Egemen, iktidar sahibi olan ve bu iktidarını kimseyle paylaşmayan otoritedir ve bu otoritenin de farklı türleri bulunmaktadır.

EGEMENLİK TÜRLERİ

1. Geleneksel Egemenlik

Geleneksel egemenliği toplumun dayandığı [geleneksel değerler](#) (gelenekler, örfler, adetler, görenekler) belirler. Bu egemenlik türü gelişmemiş ilkel toplumlarda geçerlidir. Egemenlik halka değil belirli bir kişiye ya da belirli bir aileye aittir. Emirlik, krallık, şeyhlik vb. ülkeler bu egemenlik türüne örnek olarak verilebilir.

2. Karizmatik Egemenlik

Liderde bulunan karizmaya dayalı bir egemenlik türüdür. Karizma üstün ve büyüleyici niteliklere sahip liderleri ifade etmede kullanılan bir terimdir. Karizmatik liderler güçlerini topluma sağladıkları başarılarından alırlar.

3. Demokratik ve Hukuksal Egemenlik

Bu egemenlik tarzı insanın akıl ve mantığına dayalıdır. Egemenlik hukuka dayanır ve hukuk kuralları çerçevesinde kullanılır. Egemenliği elde etme ve kullanma yolları ve sınırları anayasalar tarafından belirlenmiştir. İktidarın egemenliği kullanırken halkın iradesini kullanması esastır.

Yorum

Egemenlik en üst yönetim boyutu olarak kabul edilenlerdir. Bunlar:

- **Gelenekler:** Özellikle Tarım kültüründe belirgindir. Yönetici bunlara dikkat ederek, etkinlik boyutunda rahat eder. Yeni değişim, kültürel boyuttaki gelişmeler ile zor durumda kalacaktır. Bu durumda dikta yapısı hakimiyet kurmak isteyecektir.

- **Karizmatik Liderlik:** Göçebe kültüründe, bazı dinsel yaklaşımlarda, bireyin bazı öngörülleri ve yaptıkları ile sanki bir üstün yapısı varmış görünümde olur. Diktayı yapanlar bu şekilde bir reklam ile, kendilerini karizmatik boyuta çıkarırlar. Mao gibi kişiler bu yapıda olmuşlardır.
- **Hukuksal egemenlik:** Her dikta hukuk dışı yönetimi ele geçirir, ama sonra dikta başarılı olunca egemenlik hakkıdır denilerek, hakimiyet kurmak ister. Seçim ile başa geçen bir diktatör bilinmemektedir, ama yapılan güdümlü seçimler ile, sanki yönetimlerini sürdürürler. Azınlık hükümetleri ile bunları yaparlar.

Burada silah sahibi yönetimi ele geçirebilir denilir ama 15 Temmuz bunun tersi olmuştur.

Amerika'da kulisler, farklı etkin güçler eğer anlaşamazlarsa, yönetici değiştirilir veya öldürülür. Kennedy bu şekilde bir kurban olduğu söylenmektedir. Arkasından hemen Vietnam savaşını ilan edilmesi ile, askeriyenin Kennedy'yi istemediği dedikodusunu yaymıştır.

Kuran'da egemenlik^{10,11}

Kuranda egemenliğin geçtiği ayetler:

- 3/39 Zekeriyya mihrapta durmuş dua ederken/namaz kılariken, melekler ona şöyle seslenmişti: "Allah sana, Allah'tan bir kelimeyi doğrulayıcı bir efendi; nefesine egemen bir benlik, hayır ve barış sevenlerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeliyor."

Yorum

İnsanlar çeşitli sevgi ve insanlık özellikleri ile, toplumda etkin, egemen olabilirler.

Yaratılış boyutu olarak gelenleri, bilimi ve iletilenleri olduğu gibi aktarma ötesinde, uygulama ile doğrulayıcı olmaktadır. Yardım etmek ile yardım eden sıfat doğrulanmış olmaktadır.

Bir kişinin kendisini bilmesi, algılaması, davranışlarını bir etik boyut içinde farkındalık olması, bir eğitim modeli ötesinde bir egemen kişilik demektir. Hayır ve barış yapanlar ötesinde bunları sevmek bir insanlık boyutu olarak tanımlanıyor.

Burada egemen olmak, nefesine hâkim olmak ötesinde hayır ve yardım yapma boyutu olarak tanımlanabilir.

- 6/18 Ve kulları üzerinde hüküm ve egemenlik sahibi **Kaahir**'dir O. Tüm hikmetlerin kaynağıdır O. Her şeyden haberdardır

Yorum

Egemen olmak isteyen, bilim üzeredir, yaratılışın öngördüğünü yapmaya çalışır.

Bir konu eğer size haber iletirse haberiniz olur. Eğer siz orada iseniz, şah damarından yakın, yaratan olarak bizlerin atom ve enerjiden yaratmış iseniz, bir sevgi boyutu içinde iseniz, o zaman doğada egemenlik yaratılıştaki olduğu bilinir. Oluşan boyutları d hikmeti ve haberdarı da elbet Yaratandır.

Burada dışlayıp bizi gözetken değil, kaynak ve haberdar olduğu için, dıştan değil, yaratılıştan insanız.

- 6/61 Kulları üzerinde egemenlik sahibi **Kaahir**'dir O. Üzerinize koruyucular gönderir. Nihayet ölüm birinize geldiğinde, elçilerimiz onu vefat ettirirler. Ne vaktinden önce iş yaparlar onlar ne de vaktinden sonra

Yorum

Daima, bilim ve fen haklı ve üstün çıkar.

Bir düşünelim, yer çekimi bize mutlak etkin midir? Hayır veya şüpheli diyen kişi, bilim dışıdır, sözü dinlenmez. Bu açıdan bizler düşmemek için tedbirler alırız. Her balkona demirler koyarız, bunlar dik olarak konur, yatay konulmaz. Bu tırmanmamak içindir, bu bir koruyucudur. Burada zaman geldiği anda, ölüm kaçınılmaz olmaktadır. Makine boyutu bize bir süreç sağlamaktadır, bu ölümün geciktirilmesi anlamında olsa da vakti gelince olay gerçekleşecektir.

- 7/54 Rabbiniz o Allah'tır ki, gökleri ve yeri altı günde yaratmış, sonra da arş üzerinde egemenlik kurmuştur. Geceyi gündüze bürüyüp örter. O bunu, bu da onu aralıksız ve titiz bir biçimde kovalar durur. Güneş, Ay, yıldızlar O'nun emrine boyun eğmiş. Gözünüzü açın; yaratış da O'nundur, emir veriş de/yaratış da O'nun içindir, emir veriş de. Âlemlerin **Rabbi** olan Allah çok yücedir

Yorum

Her doğal boyutta bir süreç vardır, bunda az oynama olur, kesinlik belirgindir. Bilim Yaratılışı insana fayda ve nimet boyutuna dönüştürme çabasıdır. Zarar, savaş ve hakimiyet kurmak için kullananlar ise, bir süre sonra yokluğu tadacaklardır. Burada yaratılış, bilimin etkinliği, hakimiyeti kabul edilmelidir.

- 9/8 Onların ahline nasıl güvenilebilir! Eğer üzerinizde egemenlik kurarlarsa, sizinle ilgili ne bir antlaşmaya saygı duyarlar ne de bir yemine. Ağızlarıyla size hoşnutluk sunarlar, fakat kalpleri inat eder durur. Ve onların çoğu, gerçeğe uzak düşmüş sapıklardır

Yorum

Güvenilir kişi, kendisine egemen olan, toplumda sevgi ve insanlıkta olan bireydir. Bir kişi temelde eğer birisi bilim üzere ise daha güvenilir olduğu söylenebilir. Hekimlikte hasta ve duruma göre esnek ve değişimi gelişim ve ilerleme üzere oluşturan ve devamlı bilimi irdeleyen kişiye daha güven duyar. Sabit, kararını değiştirmeyen değil, şarta göre esnek bilim adamı daha güvenilirdir, inat etmezler.

- 10/3 Şu bir gerçek ki, sizin Rabbiniz gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arş üzerine egemenlik kurup iş ve oluşu çekip çeviren Allah'tır. O'nun izni olmadıkça hiçbir **şefaati** devreye giremez. İşte bu Allah'tır sizin Rabbiniz. Artık O'na kulluk/ibadet edin. Düşünüp anlamıyor musunuz?

Yorum

İnsan düşünür, plan yapar ama araştırmalarda yaratılış, bilim üzere gerekli olan oluşur. Bir hekimlik yaklaşımda, danışman, Konsültan ne kadar üst düzeyde kişi olsa bile, verdiği bilgileri müdavi hekim, hastaya bakan hekim uygulamak zorunda değildir. Hastayı izleyen kişi sorumludur. Konsültan söylediklerinde sorun olursa, danışman bir şefaati olmaz, tersi müdavi hekim sorumlu tutulur.

- 10/24 Şu iğreti hayatın durumu gökten indirdiğimiz bir suya benzer: İnsanların ve davalarının yedikleri yeryüzü bitkisi onunla karışmıştır. Nihayet toprak, takılarını kuşanmış, süslenmiştir. Toprağın sahipleri onun üzerinde egemen olduklarını sanmaktadırlar. Tam bu sırada emrimiz ona gece veya gündüz ulaşmıştır. Ve onu, sanki dün yerinde yokmuş gibi biçip atmışızdır. Derin derin düşünen bir topluluk için ayetleri böyle ayrıntılı olarak veriyoruz

Yorum

Bir şeyi hâkim derken, hekimlikte bir gelişen durum, olayı incelemenin gerekliliğini ortaya koyar.

Bir düşünürsek, bedenimizin ekseriyeti sudan oluşmuştur, insanlık fiziksel yapı değil, insanlık üzere olmak ile oluşmaktadır. Sevgi bunun kilit noktasıdır, derin düşünen kişi bunu ancak algılayabilir.

- 12/35 Bunca delili gördükten sonra bile Yusuf'u bir süreye kadar zindana tıkmaları kararı onlara egemen oldu.

Yorum

İnsanlar yanlış olduğunu bilmelerine karşın, doğru gibi kabul etmeleri bir kibir boyutudur. Bazen hekim verdiği ilacın etkisini görmek için bekleyelim diyebilir. Bunu ancak olgu ve durum onaylarsa yapabilir. Yan tesir ve etki olursa devamlılık bir hekimlik suçu kapsamına girebilir.

- 13/2 Allah odur ki, gökleri direksiz yükseltmiştir; görüyorsunuz onları. Sonra arş üzerine egemen olmuştur. Güneş'i ve Ay'ı da boyun eğdirmiştir. Bunların tümü belirlenmiş bir vakte kadar akar dururlar. Oluşu yönlendirir, çekip çevirir O. Ayetleri birer birer gözler önüne serer ki, Rabbinize kavuşacağınıza açık-seçik inanasınız.

Yorum

Uzayda bakınca anlaşılmas ama, her bir cismin çekme ve itme etkisi ile bir egemen olduğu alan vardır. İnsanların da insanlıkta egemen oluşu alanlar olmalıdır.

Bir yaşamda olumlu ve olumsuz çeşitli şartlar ve olaylar ile karşılaşılır. Tümü bize bir ders niteliğindedir, bu açıdan yaşam boyunca ders almalı, yaşlı ve öldükten sonra bize faydası olmayacaktır, bir an önce dersi uygulamalıyız.

- 16/50 Üstlerinde egemen olan Rablerinden ürperirler ve emredildikleri şeyi yaparlar

Yorum

Bazı şeyler emir olduğu için, doğal olduğundan yapılır, evladı sevmek bir emir değil, bir sevgi halkasıdır.

Bir aklını işleten insan, yerçekimini reddetmek paraşüt olarak atlar, ki bu bilime uymak, yaratılış üzere olmaktır. Emredilen bir şeyi yapmak ötesi, doğa üzere olmaktır.

- 17/6 Sonra onlar üzerinde size tekrar egemenlik verdik, mallar ve oğullarla sizi güçlendirdik ve sizi toplum olarak çoğalttık

Yorum

İnsanlar kendini bilir, kendi kararları ve rızasını alır ve insanlıkta ilerlemek isterse, barış ve etik ilkelerde tarih sürecinde ilerledikleri gözlenir.

Bir toplumun yücelmesi ve ilerlemesi, sevgi ve insanlık üzere olup, barış içinde, kardeşliğe dayanarak yapılanmalarıdır. Bunu her birey isteyerek, kendine egemen olarak yapmalı, zorlama ile oluşmayacağı açıktır.

- 17/7 Eğer güzel düşünür, davranırsanız, kendi benlikleriniz için güzellik sergilemiş olursunuz. Ve eğer kötülük yaparsanız o da benlikleriniz aleyhine olur. Bu sırada, yüzlerinizi çirkinleştirsinler, ilk kez girdikleri gibi mabede girsinler ve egemenlik altına aldıklarını yerle bir etsinler diye ikinci vaat geldi

Yorum

Güzel düşünen, etik ilkede olan empati yaparken, kötü düşünen de benlik ve hırs içinde zarar peşinde olur, egemenlik daima sevgide olanda, uzaklaştırma kötude olur.

Bir insanın egemen olması için, sevgi temelinde düşünmesi, uygulaması, çalışarak değer ve eser üretmesi, nimet ve doğru boyutta güzellik içinde barışı sağlaması ile olur. İlişki ve iletişimde de sevgi dili, sevgi yüzü önemlidir.

- 28/4 Gerçek şu: Firavun o yerde egemenlik kurmuş ve ora halkını gruplara ayırmıştı. Onlardan bir topluluğu horlayıp eziyordu: Bu topluluğun erkek çocuklarını boğazlıyor, kadınlarına hayasızca davranıyor/kadınların rahimlerini yokluyor/kadınlarını hayata salıyordu. O gerçekten fesadı yayanlardandı.

Yorum

Firavun bile egemenlik için zulüm yaptı, ancak sevgi ve insanlık onu perişan ederek, egemenliğini yıkmıştır.

Tarih bize sayısız ders ve örnek, ibretler sunar. Bunlardan ders alanlar için olumlu, ancak aynen uygulayanlar ise perişan olacaklardır, yapanlar da olmuşlardır.

- 32/4 Allah'tır ki gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratmış, sonra arş üzerinde egemenlik kurmuştur. O'nun dışındakilerden size ne bir dost vardır ne de bir şefaatchi. Hâlâ düşünüp ibret almayacak mısınız?

Yorum

İnsanın dostu kendi yaptığı, sevgi ve insanlık üzere oluşturduğu değer ve eserdir.

Biyolojik gelişimler, doğa belirli bir süreç gerektirir. Tohumu ekmeniz ile hemen ürün alamazsınız bir süreci beklemelisiniz. Kimse bu boyuta etki edemez, sadece bitkinin gereksinimini sağlamak ile faydası, katkısı olabilir.

Burada şefaatchi diye ortaya çıkanlar, gerçekte ancak yardımcı olabilirler. Sağlık elemanı, tıbbi Bilim ile etkisi olabilmekte, ancak her birey ve duruma göre uyarılama yapmalı, özgün bir buluş gibi yaklaşım yapmalıdır.

- 36/83 Her şeyin kaynağı/egemenliği elinde olan o yaratıcının şanı çok yücedir! Sonunda O'na döndürüleceksiniz

Yorum

Yaratılış üzere oluşan egemenlik, fayda ve nimet yaratan olacaktır.

İnsanların kabul etmesi değil, içinde olduğumuz yaratılış, doğa kanunlarıdır. Kimse farklı bir yapıda olamaz.

Yaşam da bir süreçtir, başlar ve biter, bu da bir yaratılışın doğal boyutu, her canlının ölümü kaçınılmazdır. Cansızlar da zaman içinde aşınırlar.

- 52/37 Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mı? Yoksa güç ve egemenlik sahibi onlar mı?

Yorum

Kendini egemen diyen hırslı kişi değil, düşünen, algılayan, danışan kişi daha egemendir.

İnsanlar kendilerini güçlü sanabilirler. Yaratılış ile mukayese edilmeyeceği açıktır.

Bir yerçekimi bile, insanların altından kalkamayacakları bir güç yapısıdır. Yerçekimin bizlere egemen olması açık ve nettir.

- 57/4 O, odur ki, göklerle yeri altı günde yarattı, sonra arş üzerinde egemenlik kurdu. Yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve onda yükseleni bilir. Nerede olursanız olun O, sizinle beraberdir. Allah, işleyip üretmekte olduklarınızı en iyi şekilde görmektedir.

Yorum

Bir insan nerede olursa olsun, bilim ve yaratılış üzeredir, buna güvenen, daha kendine hâkim olan kişi, egemenlik sorunu yaşamayandır.

Jeolojik evreler ile yaratılması bir sabit bilimsel veridir. Atom ve enerjiden yaratılmış isek, bunun Yaratılış boyutu elbet Yaratıcı tarafından bilinecektir.

Bir put, tanrı gibi ele alınmamalı, bizimle beraber, şah damarından yakındır. Bu açıdan biz davranışlarımızdan sorumlu olsak da her enerji be durumun Yaratılış tarafından bilinmesi doğaldır.

Burada fiil ve çalışarak ürettiğimiz eser ve değerler, en iyi şekilde yorumlanacağı açıktır.

Yorum

Egemen olmanın sıfatları tanımlarken, bir insan neye egemen olmak ister, kendisine. Bir kişi, kararını, özellikle hekim izlem sırasında bir veri olursa, hemen tutum ve davranışını değiştirir. Bir ilaç böbrek, karaciğere sorun oluşturuyorsa, hemen değişimini yapmalıdır. En azından dozunda değişiklik yapar. Esneklik ve gelişime göre değişim, egemenliğin sıfatı olmalıdır.

- Geleneksel boyut: Bir kişi o zaman kalıp içindedir, bu egemenlik değil, bağımlılıktır. Ben değil, gelenek oluşmuş, ben kabul edeceğim ki niye diye sorarım.
- Karizmatik: Bu tam bir megalomaniye gidiştir. Her insanın başkasından farkı, onun özelliğidir ki bu egemen değil, bağımsızlık, eşitlik kavramı içinde olmalıdır.
- Hukuksal boyutta, rıza şartı, sorumluluk bize yükler. Ceza kanunları dışında bilgi ve haber verilmelidir. Bir yolda kaç kilometre hız ile gidileceği uyarılmadan nasıl bilinir. Ben giderim tam bir dikta, zorba davranışdır.

Burada Yaratılış belirli kanunları ile belirgin iken, akıl ve arzu bütünleşmesi ile bundan faydalanmak önemlidir.

Hakimiyet (<http://sosyolojisi.com/>)¹²

M. Beşir ERYARSOY

HAKİMİYET

Hakimiyet (egemenlik) hüküm koyma, hüküm verme yetkisi, yüksek egemenlik (sovereignty) anlamlarına gelir. Hakimiyeti hukukçular ve siyaset bilimcileri genel olarak şu şekillerde tanımlarlar: J.Bodin'e göre hakimiyet, yurttaşlar ve uyruklar üstünde yasayla kısıtlanmamış en yüksek iktidardır. J. J.Rousseau'ya göre genel iradenin uygulanması, İbn Haldun'a göre de sahibinin gücü üstünde bir gücün bulunmaması anlamındadır.

Çağdaş hukukçular ise --ufak tefek farklılıklar bir yana bırakılacak olursa- hakimiyeti şöyle tarif etmeye çalışırlar: Belirli bir ülke ve o ülkede oturan gerçek ve tüzel kişiler üzerinde kullanılan ve devlet kişiliğine bağlı olan, ondan ayrılmayan aslı, en yüksek hukukî iktidar veya kudrettir. Ya da kısaca," aslı ve en yüksek kumanda ehliyet ve yetkisi" şeklinde tanımlanabilir.

Mevdufî ise hakimiyeti şöyle tanımlamaktadır: "Siyaset biliminde bu terim; en yüksek iktidar ve mutlak iktidar anlamında kullanılır. Herhangi bir kimse, ya da topluluğun hakimiyeti elinde tutmasından maksat şudur: Onun her hükmü kanun mahiyetini taşır ve kanun olur. Böyle bir kimse, ülkesinde yaşayan fertlerin üzerinde hükümlerini yürütür ve sınırsız tercih ve yetkilerin sahibi olur. İdare edilenler de böyle bir kimseye kayıtsız, şartsız itaat etmeye mecburdurlar. Onun yetki ve tercihlerini kendi iradesi altındaki hiçbir şey sınırlandıramaz ve kısamaz.

Fertlere verilmiş bulunan herhangi bir hak var ise, bu hak da ancak onun tarafından verilmiş olur... Diğer taraftan hakimiyeti elinde bulundurması sebebiyle herhangi bir kanun bağlamadığı için, böyle birisi tam

anlamıyla kadir-i mutlaktır...” Mevdu-‘ye göre “bundan daha az kudret ve imkana “hakimiyet” denemez. Ancak böyle bir “hakimiyet” bugün artık farazi bir kavram haline gelmiştir. Alam o kadar daralmıştır ki, hakiki bir hakimiyet, yahut da siyaset biliminde kullanılan terim anlamıyla “siyasi hakimiyet” (political sovereignty) dahi kalmamıştır.”

Hakimiyetin nasıl yorumlandığına ve genel çerçevesine bu şekilde kısaca değindikten sonra İslam’ın ya da Kur’an’ın bu konuyu genel çizgileriyle nasıl çerçevelediğine bakalım:

1- Kur’an ‘a Göre Hakimiyet Türleri:

Kur’an’da Allah’ın hükümleri dışında kalan hükümlerin, heva, tağut, dalalet vb. hükümleri diye adlandırılmaları, İslami olmayan hükümler arasındaki mahiyet farkından kaynaklanmamakta, aksine İslami olmayan hükümlerin, cahili olmanın yanında diğer olumsuz nitelikleri de kaçınılmaz olarak taşıdıklarını ortaya koymaktadır. Buna göre, İslam’a uygun yapılmış, her türlü değer yargısı İslam’a göre şekillenmiş olan toplumun hükmü İslamî, böyle olmayan toplumunki de cahildir.

Hakimiyet konusu salt teorik bir konu olmayıp pratik ve hukuki birtakım sonuçları olmayan bir yorumdan ibaret değildir. Bu konu doğrudan doğruya Allah’ın hükümlerine iman ve bu hükümlere aykırı hiçbir hükmü kabul etmemek şeklinde bir uygulama ile böylesini kabul etmeyenlere karşı hukuki bir takım uygulamaları beraberinde getiren bir anlayıştır

2-İslam’ın Hakimiyet Yorumu

İslam’a göre mutlak ve sınırlanırılmaz hakimiyet yalnızca Allah’ındır. Bu konuda bütün müslümanlar arasında tam bir fikir birliği vardır. Hiçbir kimsenin Allah ile birlikte hüküm koymasına sözkonusu değildir. O hükmüne hiçbir kimseyi asla ortak etmez.

İslam’da hakkın ölçüsü ve yegane hak, Allah’ın kitabı ve Rasulün Sünneti olduğundan, herkesin bu hükümleri kabul etmesi gerekir. Kim kendiliğinden birtakım «Özler ortaya koyar ve kendi anlayışına göre birtakım kurallar ortaya atarsa ve bunu kendi anlayışı, hatta (Kur’an ve Sünnet’i) yorumlayışı sonucunda ileri sürerse, ümmetin ona uyması ve anlaşmazlıklarında onun hükmüne başvurması gerekmez. Ta ki, bu söylenenler Rasulün getirdikleriyle sınırlanmaya kadar. Eğer Rasulün getirdikleri ile çatışmaz ve uygun düşer ve doğrulukları belgelenirse, o zaman kabul; Rasulün getirdiklerine aykırı olursa, o zaman da reddedilmesi gerekir. Kısacası Allah ve Rasulü bir iş hakkında hüküm vermiş ise, hiçbir mümin için artık o konuda bunun dışında bir tercih yetkisi yoktur. İslam’ın hakimiyet yorumunu daha iyi anlayabilmek; diğer taraftan Allah’ın beşer üzerindeki hakimiyetinin gerekçelerini kavrayabilmek için “Allah’ın hakimiyeti”nin çeşitli yönlerine dikkat etmemiz gerekecektir:

a) Allah’ın Kozmik Hakimiyeti: Allah, bu kâinatın biricik yaratıcısıdır.

Gördüğümüz göremediğimiz, bildiğimiz bilemediğimiz her şeyin mutlak yaratıcısı O’dur. ‘ndan başka yaratıcı yoktur. Kainatın kanunlarına, varlık alemindeki bu düzenin işleyişine O’ndan başka hiçbir kimse müdahalede bulunamaz; O’nun iradesine aykırı hiçbir şey gerçekleştirilemez.

b) Uhrevi Hakimiyet:

Bütün olay, nimet ve cezalarıyla ahiret hayatı da Allah’ın mutlak hakimiyeti içerisindedir. Kur’an Allah’ın ahirette tecelli edecek olan mutlak hakimiyetine dair sayılmayacak kadar çok buyruk içermektedir.

c) Genel Olarak Değer Yargılarında Hakimiyet:

İnsan iyiliği ister, kötülükten uzak kalmaya çalışır. Bu tavır ise, onun sahip olduğu, ya da benimsediği değer yargılarının bir sonucudur. Kur’an bir bakıma baştan sona değer yargılarına ve bunlara karşı takınılan tavırların ve bu tavırların sonuçlarına dair açıklamaların yer aldığı ilahi mesajdır.

d) Kanuni Hakimiyet:

Allah bütün kapsamı ve boyutlarıyla hakimiyetin yalnızca kendisinin olduğunu bildirmektedir.

"Hüküm" kapsamına kanuni, ya da hukuki (şer'i) hakimiyetin de girdiği şüphesizdir. Diğer taraftan Allah'ın hakimiyetini kabul etmek ile yalnızca Ona ibadet etmek ve dosdoğru din üzere bulunmak arasındaki ilişki de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Nitekim başka ayetlerde, Allah'ın İzin vermediği yasamalarda bulunmak şirk ve bu şekilde yasama yapanların bu yetkilerini kabul edip karşı çıkmamak da onları Allah'a ortak kabul etmek olarak vurgulandığını görmekteyiz. (Şura, 21). Allah'a ve Rasulüne iman etmek iddiası ile birlikte; "Allah'ın karşısına dikilen, ayaklanan, onun emirlerine zıt yeni hükümler icad eden her varlık, Allah'tan başka itaat edilmesi istenen herhangi bir şey, ister bilerek, isteyerek uysunlar, isterse zorla, tehditle boyun eğsinler, her iki halde bu uyulan itaat edilendir. Bu nesnenin insan, şeytan, put, yahut da bunlardan başka herhangi bir şey olmasının önemi yoktur." Kısacası, anlaşmazlık konularını Allah'ın ve Rasulünün hükümlerine havale etmedikçe ve bu hükümlere razı olup tam bir teslimiyetle uyulmadıkça imanın varlığından söz edilemez.

Hz. Peygamberin hüküm vermek yetkisi ile ulu'l-emr ile müctehidlerin çıkardıkları Allah'ın hükümleri çerçevesi içerisindeki ilmi içtihadlarının, esasen Allah tarafın-dan tanınmış ve sınırları tayin edilmiş olduğundan, bağımsız bir yasama olarak kabul edilemeyeceğini ve Allah ile birlikte ve O'nun hükmüne eşdeğerde hüküm koymak yetkisine sahip olmadıklarını ayrıca belirtmeye gerek yoktur. Onların bu yetkileri, sınırları ile birlikte yine O'nun tarafından tayin ve tesbit edildiğinden, O'nun kanuni hakimiyeti yine mutlak ve ortaksızdır.

d) Siyasal Hakimiyet:

Kanuni hakimiyete siyasal alanda yürürlük kazandırmak ve onun geçerliliğini sağlamak olarak nitelendirilebileceğimiz "siyasal hakimiyet"i elinde bulunduran makama "hilafet" denilmektedir. İlk insan -ve dolayısıyla onun soyundan gelecek olanlar- yeryüzünde halife olarak yaratılmıştır. Halifelik; başkasının yerine onun adına görev yapmak veya tasarruflarda bulunmak demektir. Halife ise, başkası tarafından kendi adına iş görmek üzere görevlendirilen kişiye denir. İşte bu anlamda bütün insanlar Allah'ın tayin ettiği halifelerdir.

Allah'ın hükümlerinin uygulanmamasının belirli bir yapılanmayı gerektireceği ise açıktır. İşte bu yolla Allah'ın hükümleri yürürlük kazanır ve siyasal hakimiyeti uygulama alanı bulur.

4- Hakimiyetin Allah 'ta Olması:

Hakimiyet Allah'ın olmayınca, hükümlerde adalet ve değer yargılarında isabet olmayacağı, yani "sırat-ı müstakim" üzere gitmeye imkan bulunmayacağı gibi, insanlığın şeref ve haysiyetine yakışmayan, insanı alçaltan birçok durum da sözkonusu olacaktır. Bunların bazısına ayet-i kerimelerin ışığında işaret edelim:

a) Hakimiyet Allah'ın olmayınca, egemenler ilahlık ve rablık konumunda, egemenlik altındakiler ise kulluk konumunda olurlar. Hıristiyan ve yahudi din adamları tarafından Allah'ın dininin değiştirilerek, Onun hükümlerine aykırı hüküm konulmasının kabul edilmesini Kur'an-ı Kerim, onları "Rab olarak" tanımak olarak nitelendirirken (Tevbe, 31); Hz. Peygamber(s.)de bunun, din adamlarının Allah'ın hükümlerine aykırı olarak helal ve haram kılmalarının kabul edilmesi suretiyle ortaya çıktığını belirtmiştir.

b) Allah adına hükmetmeyenler; egemenlikleri altındakiler! çeşitli gruplarabö-ler; onları zaafa düşürür; yeryüzünde fesat çıkartır ve bozgunculuk yaparlar.

c) Cahili hükümlerle hükmeden kimseler, egemenlikleri altında bulunan kimselerin olayları sağlıklı bir şekilde değerlendirmelerine imkan bırakmayacak şartlar oluştururlar; gerçekleştirdikleri kültür yapısı ve eğitim ortamı ile insanları sağlam ve gerçekçi yargılarda bulunma İmkanından yoksun bırakırlar.

d) Allah'ın hakimiyetini, dolayısıyla ilah-lık ve rablığını reddedenler; egemenlikle-rinikaybetmek korkusuyla gerçeklerin anlaşılması, ilahlıklarının sahteliğinin ortaya çıkmaması için özellikle çaba harcarlar (Kasas, 28-

5- Allah'ın Hakimiyetini Kabul Etmemek:

irade sahibi ve tercih yetkisine sahip olan insan, kâinatın da Allah'ın hükmüne boyun eğmekte olduğunu görmektedir. Bu kâinat içerisinde böyle bir yetki yalnızca insan için söz konusudur. İnsan, diğer yaratıklardan ayrı olarak Allah'ın değer yargılan ile hukuki ve siyasal alandaki hakimiyetini kabul etmekle de yükümlüdür.

Mü'minler aralarındaki anlaşmazlıkları Allah'ın ve Resulünün hükmüne başvurarak çözüme ulaştırmak yükümlülüğünde oldukları gibi; onların hükmüne tam bir teslimiyetle boyun eğmek zorundadırlar da. Allah'ın hükmünü kabul etmemek, onun hükmü ile hükmetmemek ise insanı iman dairesinin dışına çıkarır; kafir, zalim ve fasık yapar.

Yorum

Makalede hakikat, doğruluğun ölçücü Kitap, Kuran yanında Sünneti de eklemektedir. Her yıl Peygamber sözü denilen yazıtların yakıldığı, 300 yıl sonra temel kitap bile yok iken, nüshalara dayanarak söylenenler gerçekçi olamaz. Hristiyanlık şeklinde olabilir. Ayrıca Kerbela'da artık yeni bir din geldi, İslam öldü denilmişken bu süreçte olan sözler, hadis söz demektir, kabul edilebilir olamaz. Peygamber sağ iken, a) Hendek Savaşında bir bedel vererek düşmanı geri çektirelim rahatlayalım diye Peygamber teklifine, Kuran hükmü ise evet ama değil ise karşıyız denilmiş, kişisel görüş olduğu için reddedilmiştir. Ayrıca b) Mekke fethi sırasında Antlaşma yapalım deyince, karşı çıkmış. Kuran fetih suresi geldi denilince kabul edilmiş, ama fetih konusunda bilmedikleri için, Kuran hükmü bile olsa gerekçe ve dayanak istenmiştir. Kısaca insanlar emir ve kural altında değil, Eslemna/kurala uyan kişiler inanan değildirler. 49/14 Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak 'Müslüman' olduk deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir.

Yaratılış, Yaratan tanımı varken, bir tanrı gibi ele alınması ve "Allah'ın beşer üzerindeki hakimiyetinin gerekçelerini kavrayabilmek için "Allah'ın hakimiyetinin çeşitli yönlerine dikkat etmemiz gerekecektir" ifadesi kabul edilebilir olamaz. Doğa kanunları varken başka yapıya inanmak inanç olamaz. 112 İhlas suresi, Allah her şeyin yaratıcısıdır, tüm ihtiyaçların, niyetlerin, övgülerin, yakarışların yöneldiği tek kuvvettir Ne doğurmuştur O, ne doğurulmuştur, Hiç kimse O'nun dengi ve benzeri olmamıştır, olamaz. Bu onu tanrı ve tanrıçılık boyutuna taşımaz, yaratandır.

Kuran, öğüt, sunum ve bir taktimdir ki toplu olarak sunulmaktadır, düşünmemiz, algılamamız içindir. Emir olarak kabul etmek değil (2/173 Allah size leşi, kanı, domuz etini, Allah'tan başkası adına kesilene haram kılmıştır. Ama zorda kalanın, sınırı aşmadan, şuna-buna haksızlık ve tecavüze gitmeden yemesinde kendisi için günah yoktur. Allah çok affedici, çok merhametlidir), haram kıldıktan sonra, a) zorda kalmak, b) sınırı aşmadan, c) haksızlık ve tecavüze gitmeden şartı ile kabulü söz konusu ise, esneklik olduğu gözlenmelidir.

Bizler yaptıklarımız ile sorumlu oluruz, buna göre yargılanırız.

Burada yaklaşım İslam değil, tanrı kavramı içinde irdelenmektedir, kısaca kabul edilebilir değildir.

Kendimize Hâkim Olmak

Yunus Emre ifadesi gibi (www.siiir.gen.tr/)¹³:

İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır

Okumaktan murat ne
Kişi Hakk'ı bilmektir
Çün okudun bilmezsin
Ha bir kuru ekmeğdir

Okudum bildim deme
Çok taat kıldım deme

Science, is knowing the science
Knowing yourself is the science
If you not known yourself
What is the meaning to educate?

What is the reasoning to read?
Knowing the Creation
Not knowing the unknown one
Like eating single bread

Reading is not meaning as insight
Not indicated as comprehension

Eğer Hak bilmez isen
Abes yere gelmektir

Dört kitabın manası
Bellidir bir elifte
Sen elifi bilmezsin
Bu nice okumaktır

Yirmi dokuz hece
Okursun uçtan uca
Sen elif dersin hoca
Manası ne demektir

Yunus Emre der hoca
Gerekse bin var hacca
Hepsinden iyice
Bir gönle girmektir
Yunus EMRE

If not known the Creation
Being on the false place

The meaning of four Books
As clear by the first letter, "A"
If not known the meaning of "A"
Why so educated, and going to read?

All the letters in Turkish, 29
Reading form one to the end
You said "A" as, teacher indicated
What is the meaning?

As said from Yunus Emre
Thousand to the Mecca
The best for all
Being at the heart
MAA/Yunus EMRE

Yunus Emre, ilk Taptık Dergahına gidince, 3 defa hatim indirdiğini söylemiş. Sormuşlar, düşündün mü? Ertesi gün perişan gelmiş, *Alemlerin Rabbine şükürler olsun* da takıldım demiş. *Peki Allah'ın adı ile olanı nasıl geçtin?* Atlamışım demiştir.

Sıfat olarak tanımlanan 99 yaklaşımda, 24 tanesi Kuran'da yoktur, Kuran'da olan da 12 tanesi eklenmemiştir. Bu açıdan Kuran kaynaklı olmayan tanımlar, doğru kabul edilemez.

Yaratılan olarak, kendimiz bilmek için Yaratılışı algılamalıyız. Bilim, ilim ve irfan bizim benliğimizi tanımlamamıza katkı sağlar. Eğitim amacı da bilmek, önce kendini bilmektir.

Hakimiyet, egemenlik kendini bilmek denilmelidir.

Eğitimin amacı da bu olmalıdır.

Hekimlikte Hakimiyet

Hekimlikte ilk planda etik ilkelere uyum gereklidir. Temel ilke olarak: **a) güven**; sevgiye güven, insanlığa güven, bilime güven, alınan eğitime güven duyulmalıdır, **b) sadakat**; değer bilirlilik, saygı ve bilimin veri ve olgunun değerleri üzerinde olgunlaşmasını sağlamaktır **ve c) sır saklama**; her kişi özel, özgün ise, bu bilgiler, ancak bilimsel olabilir, kişisel bireyi tanımlayamaz.

Uygulamalardaki Temel ilkeler ise: **a)) zarar vermeme**: primum non nocere, ilk kural zarar vermektir, buna uyulmalı, olgu ve durumlar izlenmelidir, **b) Yararlılık**: Bir hekim, sağlık açısından fayda olmayacak bir konuda neden yaklaşım yapsın ki, anlamı olamaz: **c) özerkliğe saygı**: Bir hekim insana yaşam Hakkı ve insan olmanın gerekliliğini yerine getirmelidir **ve d) adalet**: Hak eden bir kişinin hakkını vermektir. Hekim toplumda etik ilkelerin savunucusu, örnek temsil edicisi ve suç ortamında da suçluya karşı ihbar eden olması, Kanunlarla saptanan bir görevdir.

Hekim kısaca kendi arzu ve isteklerini dengeleyen, kontrol eden ve insanlık üzerinde, etik ilkelere yürüyen kişidir.

Tüm bunları yaparken, zorlanmaz mı dersiniz, hayır çünkü sevgi ile yapar, sever ve sevilir, tek dayanağı ve egemenliğini de bu sayede sağlar. Bir çocuk ile ilişki kurmak, ona iğne, kan almayı razı etmek, zorla değil, sevgi ile anlatma ile rıza alınabilir.

Sonuç

Kim egemenliğin zorla oluşacağı düşünürse, hiç denemesin, kaybeder. Tarih, bu şekilde hakimiyet kuran olmamıştır.

Yaratılış üzere olan kişi bilimdedir ve bu şekilde kendi durumunu tanımlar.

Hakimiyet Kayıtsız şartsız Milletindir diyen,

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir (Wikipedia)¹⁴

Anayasa'nın 6. Maddesi'nde belirtilen "[Egemenlik](#), kayıtsız şartsız Milletindir" hükmünün özünü oluşturan "[Hakimiyet Milletindir](#)" yazılı levha, 30 Kasım 1925'te Büyük Millet Meclisi kürsüsünün arkasına asıldı. [Arap alfabesinin Osmanlı Türkçesine](#) uyarlanmış şekli olan [Osmanlı alfabesi](#) ile yazılmıştır. Daha sonra Harf ve Dil devrimleri sonrası Latin harfleriyle "[Egemenlik Ulusundur](#)" şeklinde yer alan Atatürk'ün sözü, şu anda "[Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir](#)" olarak TBMM'de, kürsünün arkasında asılı bulunmaktadır. Cümlelerin tamamı şöyledir: "[Hakimiyet bilâ kayd-u şart Milletindir.](#)"

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, [Teşkilat-ı Esasiye Kanunundan](#) bu yana Türkiye anayasasında yer alan, [TBMM](#)'de kürsünün arkasındaki duvarda tamamı büyük harflerle yazılı bulunan ve Türk milleti adına [Türkiye](#)'nin kuruluşunu ilan eden [Türkiye Büyük Millet Meclisi](#)'nin temel dayanağını oluşturan [ilkedir](#).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 6. maddesi bu cümle ile başlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasında önderlik yapan [Mustafa Kemal Atatürk](#)'e ait "[Hakimiyet bilâ kayd-u şart Milletindir.](#)" sözünün günümüz [Türkçesi](#) ile söylenişidir. Türk Milleti olarak kullanılan ifadenin yerine kısaltmalı söyleyiş olarak kullanılan [Milletindir](#) ifadesi büyük harfle yazılır.^[1]

Atatürk [ilke](#) ve [devrimleri](#) olarak bilinen, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal egemenliğini sağlaması yolunda TBMM'nin yaptığı yasalar bu temel ilke üzerinden hareketle ortaya çıkmıştır.^[2]

Açıklaması

[Ulus](#) (Arapça: مِلَّة [*millet*]) egemenliğin tek meşru kaynağı ve sahibidir.^[3] Egemenlik, bir topluluğun, bir devletin ülke üzerinde sahip olduğu tüm yetkililerdir, hür olmak, yetki sahibi olmak, hâkimiyet anlamlarına gelir. Bir milletin tam anlamıyla özgür ve bağımsız olabilmesi için ulusal egemenliğe sahip olması gerekir.

Toplumda hiçbir kimse, hiçbir zümre, hiçbir sınıf ya da grup, doğrudan üstün emretme gücüne sahip olamaz. Toplumda üstün emretme gücünün tek kaynağı ve tek sahibi milletin kendisidir.^[4]

Millet iradesi, fertlerin iradelerinin bir araya gelmesinden ve kaynaşmasından oluşmaktadır. Millî egemenlik, milletin bölünmez iradesini temsil eder.

M. Kemal Atatürk kayıtsız şartsız ifadesiyle ne kastedildiğini, *Kayıtsız, şartsız tabiriyle belirtilen egemenliği, milletin üzerinde tutmak demek bu egemenliğin bir zerresini, sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek demektir.* şeklinde açıklamıştır.^[5] Atatürk'ün bu konuda; *Kuvvet birdir ve o milletindir.*^[6] ve *Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî Egemenlik.*^[7] sözleri de bulunmaktadır.

Ortaya Çıkışı

Milletten alınan gücü esas kabûl eden ve Türk Milleti'nin bağımsızlık mücadelesine önderlik eden Mustafa Kemâl'e göre Kongreler ve Meclis demek, ulus demektir. Bu amaçla 1919'da Samsun'dan başlattığı halk hareketinin ardından gerçekleştirdiği [Amasya Genelgesi](#), [Erzurum](#) ve [Sivas Kongreleri](#) ile halkın birlikte mücadele iradesini Mustafa Kemâl filizlendirmiştir.

1919 Amasya Bildirisi ile ilân olunan, "*Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır*" parolası, [Erzurum Kongresi](#)'nde Sivas Kongresinde de benimsenmiş ve Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunun temel dayanağı olmuştur.

Bu ilke, niçin bağımsızlık savaşına girişildiği ve son durumun ne olduğu halka ve dünya kamuoyuna duyurmak için kurulan [İrade-i Milliye](#), [Hâkimiyet-i Milliye](#) gazetelerinin isimlerinde de yer aldı.

Mustafa Kemâl'in Anadolu'da toplanmasını istemesine karşın, 12 Ocak 1920'de İstanbul'da toplanan Meclis, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin esaslarını [Mîsâk-ı Milli](#) ilkesi doğrultusunda kabûl ve ilân etmiştir.

Bu ilke 23 Nisan 1920'de [TBMM](#)'nin açılması ile hayata geçmiştir ve 20 Ocak 1921'de kabul edilen [Teşkilât-ı Esasiye Kanunu](#) ile resmîyet kazanmıştır.

Günümüze Kadar Kullanım ve Yazım Şekli

- **23 Nisan 1920'de** Sinop milletvekili Şerif Bey'in bir konuşmasıyla açılarak *egemenlik* Millet'in eline geçti. Bu kısa konuşmanın son cümleleri şöyledir;

"Milletimizin dahili ve harici istiklâl-i tam dahilinde mukadderatını bizzat deruhte ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilân ederek Büyük Millet Meclisi'ni açıyorum."

- **20 Ocak 1921'de** kabul edilen *Teşkilatı Esasiye Kanununun* ilk maddesini oluşturdu.

Madde 1- f1. (Özgün hali) Hâkimiyet bilâ kaydü şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

(Değişik : 29.10.1339 (1923) – 364 sayılı kanun) Hâkimiyet, bilâ kaydü şart Milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Türkiye Devletinin şekli Hükümeti, Cumhuriyettir.

- **20 Nisan 1924** tarihli *Teşkilatı Esasiye Kanunu*'nda ise *egemenlik* esası, Üçüncü Madde'de belirtildi.

Madde 3- Hâkimiyet bilâ kaydü şart Milletindir.

- **10 Ocak 1945** tarihli 4695 kanun sayılı Anayasa'da Üçüncü Madde'de yer alan hükümlerle *Hakimiyet bila kaydü şart Milletindir* ibaresinin, *Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir*e Türkçeleştirilmesi sağlanarak dönüşümünü tamamladı.
- **9 Temmuz 1961** Anayasasında bu kavram, düzenlemenin *Egemenlik* başlığı altındaki 4. Maddesinde yer aldı.

Madde 4- Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir. Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

- **18 Ekim 1982** Anayasasında ise *Egemenlik* başlıklı 6. Maddesinde yer aldı. Maddenin tamamı aynen şu şekildedir:

"Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz."

Kapsamı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ulusal sınırları içinde bir “ulus devlet”tir. Bu sınırlar, kurtuluş savaşının ardından “Misâk-ı Milli” ile tespit edilen vatan topraklarının bütünüdür ifade eder.

Birinci Meclis’in temeli; “Müdafaa-i Hukuk”tur. Müdafaa-i Hukuk’un özü ise “Ulusal Egemenlik ve Tam Bağımsızlık”tır. Tam bağımsızlık, Kuvâ-yi Milliye anlayışı ile ruh bulur. “Ulusal Güçler” demek olan Kuvâ-yi Milliye ise, Türk Milleti’nin onurunu temsil eder.^[1]

Meclis Kürsüsü Arkasında

I. Meclis Binası

İstanbul’un işgalinden üç gün sonra, Atatürk, 19 Mart 1920’de bir genelge yayınlamak üzere Ankara’da olağanüstü yetkilerle toplanacak meclise katılmak üzere her sancaktan 5 milletvekilinin seçilerek 15 gün içerisinde Ankara’ya gelmelerini istedi. Ayrıca İstanbul’daki tutuklanmayan eski mebusların seçime katılmadan Ankara’ya gelmelerini istedi.

Ankara’nın o günkü şartları içinde Meclis’in toplanabileceği elverişli bir bina yok gibiydi. Sonunda, İkinci Mesrutiyet döneminde, İttihat ve Terakki Cemiyeti kulübü olarak yapılmış tek katlı bir bina uygun görüldü. Eksik kalmış yapı tamamlandı, okullardan toplanan ve halkın katkısıyla sağlanan eşyalarla donatıldı.

Bu çalışma sırasında Meclis Kürsüsü arkasına da “İşlerini istişare ile yürütürler” anlamına gelen Kur’an’ın Şûra sûresi 38. ayetinin birinci bölümü yer aldı.

II. Meclis Binası

İkinci Meclis binası, 1923 yılında mimar Vedat Tek (1873-1942) tarafından Cumhuriyet Halk Fırkası Mahfeli olarak tasarlanarak inşa edildi. Bu bina, birtakım değişikliklerden sonra II. TBMM binası olarak 18 Ekim 1924 tarihinde hizmete açıldı. 29 Ekim 1924’te Cumhuriyetin yıldönümü kutlanan ikinci binada 31 Ekim 1924’te ilk oturum yapıldı.

Geçen süreçte insanların dini duygularının istismar edilmesinden dolayı devletin yönetim şeklini din temelli esaslardan kaldırma yolunu seçen Büyük Millet Meclisi, 3 Mart 1924’te halifeliği kaldırmıştı. 30 Kasım 1925 tarih ve 677 sayılı kanun ile de tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması kabul edilmiş ve birtakım unvanların kullanılması yasaklanmıştır. Kanun, bütün tarikatlarla birlikte, şeyhlik, dervişlik, müritlik, dedelik, seyitlik, çelebilik, babalık, emirlik, halifelik, falcılık, büyüçülük, üfürükçülük, gaipten haber vermek ve murada kavuşturmak amacıyla muskacılık gibi, eylem, unvan ve sıfatların kullanılmasını, bunlara ait hizmetlerin yapılmasını ve bu unvanlarla ilgili elbise giyilmesini de yasaklamıştır.

Bu kanun ile aynı gün Meclis kürsüsü arkasına Hattat Mehmed Hulusi Yazgan tarafından hazırlanmış olan “Hakimiyet Milletindir” levhası asılmıştır. Arap alfabesinin Osmanlı Türkçesine uyarlanmış şekli olan Osmanlı alfabesi ile hat şeklinde, günümüz Türkçesinin o günkü hali olan Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.

1 Kasım 1928 yılında Mecliste 1353 sayılı “Yeni Türk harflerinin kabul ve tatbiki hakkında Kanun”un kabul edilmesi ile o güne kadar kullanılan Osmanlı alfabesinin yerine, Latin Alfabesi’nin Türkçeye uyarlanmış bir biçimi kabul edildi. Bu yenilik sonrasında “EGEMENLİK ULUSUNDUR” şeklinde yazıldı.

III. Meclis Binası (Bugünkü bina)

TBMM’nin hâlen çalışmalarını sürdürdüğü üçüncü binasının mimarı, başkent Ankara’daki pek çok Devlet yapısının da mimarı olan Avusturyalı Mimar Prof. Clemens Holzmeister (1886-1983)’dir. TBMM, 11 Ocak 1937’de çıkardığı bir yasayla, yirminci asrın mimari özelliklerine uygun ve abide niteliğinde yeni bir Parlamento binasının yapımı için proje yarışması açmayı kararlaştırdı. 14 projenin katıldığı yarışma, 28 Ocak 1938’de sona erdi ve sonuçta Atatürk’ün de beğendiği Clemens Holzmeister’in projesinin uygulanmasına karar verildi. Binanın inşasına 26 Ekim 1939’da dönemin Meclis Başkanı Abdülhalik Renda’nın attığı temelle başlandı. Binanın yapımına, zaman zaman yaşanan parasal sıkıntılar ve başlayan İkinci Dünya Savaşı nedeniyle, aralıklarla devam edilebildi. 1957’den sonra yapımı hızlandırılan yeni Meclis Binası, 6 Ocak 1961’de hizmete açıldı.

Bugünkü Meclis binasında kürsü arkasında “EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR” şeklinde yazmaktadır.

Yorum

1960 Darbesinden sonra da **Hakimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir** ifadesi olmasına karşın, serbest seçim ile %20 civarında oy alanların hakimiyetleri, vesayet rejiminin sürmesi nasıl olmuştur?

Egemenlik, bir sınıfın hakimiyetini vermek istememesi ile, özellikle azınlık hükümetler ve çeşitli darbe ve muhtıralara uygun sistem oluşturmak için, sözde kalmaktadır.

15 Temmuz hareketi ile tanklara karşı elleri ile onları durduran miller, hakimiyeti eline almış, 1960 Darbesinin yargılanması ile bunu açık olarak görmek istemektedir.

Kaynaklar

- 1) Güven (anlam ayrımı) (Wikipedia)
- 2) Doubt (Wikipedia)
- 3) **ÖMER YILDIRIM**, Septisizm Nedir? Kuşkuculuk, Şüphencilik (. felsefe.gen.tr/)
- 4) Kuşkuculuk (Wikipedia)
- 5) Sorumluluk kelime anlamı olarak (nedirmedemek.com)
- 6) Sorumluluk (Wikipedia)
- 7) **Responsibility (Wikipedia)**
- 8) Egemenlik (Wikipedia)
- 9) **ÖMER YILDIRIM**, Egemenlik Nedir? Egemenlik Türleri Nelerdir? (felsefe.gen.tr)
- 10) Kuran: Kuranı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 11) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.
- 12) Yunus Emre ifadesi gibi (www.sjir.gen.tr/)
- 13) Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir (Wikipedia)